

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Методичні рекомендації щодо написання, оформлення та захисту для здобувачів спеціальності ІІО «Соціальна робота та консультування» другого (магістерського) рівня вищої освіти

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

*Методичні рекомендації щодо написання, оформлення та захисту для
здобувачів спеціальності ПП «Соціальна робота та консультування»
другого (магістерського) рівня вищої освіти*

*Затверджено на засіданні кафедри
соціальної роботи і соціальної педагогіки
Протокол № 1 від 29.08.2025
(Перша редакція)
Протокол №1 від 31.08.2026
(Друга редакція)*

Хмельницький 2026

Кваліфікаційна робота : методичні рекомендації щодо написання, оформлення та захисту для здобувачів спеціальності ІІО «Соціальна робота та консультування» другого (магістерського) рівня вищої освіти / Л. І. Романовська. Вид. друге, оновлене, змінене. Хмельницький : ХНУ, 2026. 70 с. [Електронне видання].

Укладач: Романовська Л. І., д-р. пед. наук, проф.

Відповідальний за випуск: Василенко О.М., канд пед. наук, доц.

Рецензенти:

Сорока О. В. - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Гудзь Т.О. - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи, психології та соціокультурної діяльності ім. Т. Сосновської Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти «Кам'янець-Подільський державний інститут»

Рекомендовано до випуску рішенням
науково-методичної ради гуманітарно-педагогічного факультету
Хмельницького національного університету
Протокол № 1 від 1 вересня 2025 року
(Перша редакція)
Протокол № 1 від 1 вересня 2026 року
(Друга редакція)

Підготовка фахівців соціальної сфери – складний, багатогранний і багатопрофільний процес, що включає в себе як теоретичну і практичну підготовку, так і набуття досвіду наукового дослідження. Написання кваліфікаційної роботи є важливою складовою процесу навчання, що дозволяє здобувачам поглибити свої знання, навички та практичний досвід, що необхідні для подальшої професійної діяльності у сфері соціальної роботи та консультування.

На підготовку та захист кваліфікаційної роботи освітньо-професійною програмою «Соціальна робота та консультування» другого (магістерського) рівня вищої освіти передбачено 18 кредитів ЄКТС. Кваліфікаційна робота є обов'язковим освітнім компонентом (ОФП.07), виконується у 3 семестрі та завершується публічним захистом.

Основна мета написання кваліфікаційної роботи полягає в тому, щоб здобувач вищої освіти продемонстрував рівень підготовки відповідно до вимог освітньо-професійної програми «Соціальна робота та консультування» та Стандарту вищої освіти України, чинного зі спеціальності І 10 «Соціальна робота та консультування» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Кваліфікаційна робота передбачає самостійне розв'язання складної спеціалізованої задачі чи практичної проблеми у сфері соціальної роботи, є певним підсумком усієї навчальної та науково-дослідної роботи випускника університету і виконує такі основні **завдання**:

- систематизує, закріплює і розширює теоретичні, практичні знання за фахом, дозволяє застосувати ці знання при вирішенні конкретних професійних завдань;
- формує і розвиває вміння логічно та грамотно викладати літературний матеріал і дані власного дослідження;
- демонструє комплексний характер соціальної роботи та консультування як професії, наукової і навчальної дисципліни;
- дозволяє студенту-випускнику взяти активну участь у становленні та розвитку теорії та практики соціальної роботи в Україні;
- дозволяє визначити рівень знань, умінь і навичок, набутих здобувачем за роки навчання, тобто теоретичну та практичну підготовленість здобувача до професійної діяльності.

Відповідно до стандарту вищої освіти спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» і освітньо-професійної програми «Соціальна робота та консультування» написання кваліфікаційної роботи передбачає формування у здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти наступних базових компетентностей і програмних результатів навчання:

- **компетентності** – ІК здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі соціальної роботи або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується

невизначеністю умов і вимог; ЗК 01–ЗК 10: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; розробляти і управляти проектами; оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; спілкуватися іноземною мовою; проводити дослідження на відповідному рівні; виявляти ініціативу та підприємливість; адаптуватися та діяти в новій ситуації; генерувати нові ідеї; навички міжособистісної взаємодії; здатність працювати в команді; ФК 01–ФК 16: здатність розуміти та використовувати сучасні теорії, методології й методи соціальних та інших наук; виявляти соціально значимі проблеми і фактори досягнення соціального благополуччя; професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації; впроваджувати методи й технології інноваційного практикування та управління; взаємодіяти з представниками інших професійних груп; оцінювати процес і результат професійної діяльності та якість соціальних послуг; здійснювати професійну рефлексію; організовувати спільну діяльність, групову мотивацію та фасилітацію; доводити знання і власні висновки до фахівців та нефаківців; виявляти ініціативу й підприємливість для вирішення соціальних проблем через соціальні інновації; виявляти професійну ідентичність і діяти відповідно до цінностей соціальної роботи; критично оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку; формувати позитивний імідж професії; здійснювати ефективний менеджмент організації у сфері соціальної роботи; розробляти, апробувати та втілювати соціальні проекти і технології; упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність; УК 01–УК 02: здатність здійснювати соціальне консультування різних груп населення та категорій клієнтів із використанням сучасних методів, технологій і кризових інтервенцій; використовувати інноваційні методи, практики та цифрові технології у соціальній роботі, професійно розвиватися, ініціювати й упроваджувати соціальні зміни на засадах партнерства для вирішення складних соціальних проблем;

– **програми результати навчання** – ПРН 01–ПРН 22: розв’язувати складні задачі і проблеми в умовах неповної інформації та суперечливих вимог; критично оцінювати результати наукових досліджень і джерела знань; використовувати іноземні джерела та іноземну мову в науково-дослідній і прикладній діяльності; демонструвати системне розуміння теоретичних концепцій; збирати та здійснювати кількісний і якісний аналіз емпіричних даних; самостійно знаходити й опановувати інформацію та продукувати нові знання; застосовувати програмне забезпечення для професійних завдань і наукових досліджень; автономно приймати рішення; здійснювати професійну рефлексію; аналізувати соціальний та індивідуальний контекст проблем і планувати соціальну роботу; організовувати міжпрофесійну та командну діяльність; оцінювати соціальні наслідки політики та розробляти рекомендації; демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність і генерувати нові ідеї; визначати методологію прикладного дослідження та

застосовувати кількісні й якісні методи аналізу; визначати критерії ефективності професійної діяльності та забезпечення якості соціальних послуг; розробляти соціальні проекти; будувати й підтримувати професійні взаємини; дотримуватися етичних принципів і стандартів соціальної роботи; розробляти, апробувати та втілювати соціальні проекти і технології; упроваджувати результати наукового пошуку в практичну діяльність; здійснювати соціальне консультування різних груп населення та категорій клієнтів із використанням сучасних методів, технологій і кризових інтервенцій; упроваджувати інноваційні методи, практики та сучасні цифрові технології, професійно розвиватися, ініціювати та впроваджувати соціальні зміни на засадах партнерства.

У кваліфікаційній роботі не може бути академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації тощо. Вона має бути оприлюднена на офіційному сайті або в репозиторії закладу вищої освіти.

Кваліфікаційна робота виконує функцію підсумкової атестації здобувача, що проводиться на завершальному етапі навчання, у формі її публічного захисту (демонстрації) і завершується видачею диплома встановленого зразка про присудження йому ступеня магістра і присвоєння кваліфікації «магістр з соціальної роботи та консультування за освітньо-професійною програмою «Соціальна робота та консультування».

Порядок підсумкової атестації, формування та діяльності Екзаменаційної комісії визначаються відповідно до «Положення про атестацію здобувачів вищої освіти та наукових ступенів у ХНУ».

Методична розробка дозволить здобувачам отримати уявлення про вимоги, які висуваються до написання, оформлення та захисту кваліфікаційної роботи. Ці рекомендації розроблені на основі досвіду викладачів, стейкхолдерів та випускників освітньо-професійної програми «Соціальна робота та консультування» і будуть корисними у процесі написання кваліфікаційної роботи як здобувачам, так і викладачам, які здійснюють керівництво кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «магістр».

1 ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

Кваліфікаційна робота здобувача, що навчається за освітнім ступенем «магістр», має комплексний характер і пов'язана з використанням набутих здобувачем знань, умінь і навичок із загальних та фахових дисциплін. У кваліфікаційній роботі автору необхідно показати вміння глибоко, всебічно, раціонально та коректно досліджувати поставлені проблеми, робити обґрунтовані висновки і надавати конкретні аргументовані й оригінальні пропозиції. Кваліфікаційна робота здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти має бути навчально-дослідницькою працею, котра підпорядкована певній меті та передбачає вирішення конкретних завдань на основі поглибленого вивчення теоретичних та практичних аспектів соціальної роботи, педагогіки та психології, законодавства України, передового досвіду, власних досліджень реального об'єкта. Це дослідження має елементи наукової творчості, теоретичної та практичної новизни. Воно передбачає систематизацію, закріплення, розширення та поглиблення теоретичних і практичних знань зі спеціальності, а також застосування їх під час вирішення конкретних наукових, прикладних та інших завдань.

Кваліфікаційна робота здобувача магістерського рівня вищої освіти є самостійним дослідженням, котре кваліфікується як навчально-дослідницька праця, тому тематика і науковий рівень цих робіт мають відповідати освітньо-професійній програмі підготовки здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти з соціальної роботи та консультування. Зважаючи на це, процес виконання роботи має забезпечувати не стільки вирішення наукових проблем, скільки засвідчити здатність автора належним чином вести науковий пошук, творчо опрацьовувати наукову літературу, законодавчу та нормативну базу, статистичні та емпіричні дані, розпізнавати професійні проблеми, знати загальні методи наукового пізнання, вміти застосовувати їх при написанні кваліфікаційної роботи тощо.

У процесі написання кваліфікаційних робіт здобувачі підтверджують рівень своєї професійної підготовки, засвідчують готовність до самостійної дослідної роботи, що є визначальним свідченням відповідності певному освітньому ступеню. Тобто, на підставі виконаної здобувачем кваліфікаційної роботи визначають рівень загальнонаукової та фахової підготовки здобувача, його готовність як випускника магістратури до виконання завдань професійної діяльності у сфері соціальної роботи та консультування.

Дидактичними завданнями кваліфікаційної роботи передбачається:

- формування у здобувача інтересу до наукового дослідження;
- виявлення здатності здобувача підбирати та аналізувати наукову або практичну соціальну проблему, робити теоретичні висновки та узагальнення, застосовувати знання для вирішення конкретних наукових, соціальних та консультативних завдань, самостійно здобувати дослідним

шляхом нові знання, збагачувати ними теорію та практику соціальної діяльності, обґрунтовувати конкретні рекомендації;

- розвиток навичок самостійної роботи та оволодіння методикою емпіричного дослідження;

- визначення рівня підготовленості здобувача другого (магістерського) рівня вищої освіти до самостійної соціальної та консультативної діяльності, творчого розв'язання соціальних проблем.

Кваліфікаційна робота має виявити ступінь підготовки здобувача до самостійної діяльності в галузі соціальної роботи. Майбутній фахівець отримує навички самостійного наукового пошуку та творчого використання теоретичних положень соціальної роботи та консультування для успішного вирішення поставленої проблеми і шляхів її розв'язання в умовах сьогодення та на перспективу, а також вміння користуватись науково-понятійним апаратом. Отже, кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти освітнього ступеня «магістр» з соціальної роботи та консультування – самостійне соціальне дослідження, яке є органічною складовою навчального процесу і засобом перевірки його всебічної готовності до власного наукового пошуку, вона відбиває цілісну структуру соціального наукового пошуку, розкриває сутність процесів соціальної та консультативної практики.

До кваліфікаційної роботи здобувача за освітнім ступенем «магістр» кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки висувають **такі вимоги**:

- актуальність теми, відповідність її сучасному стану розвитку соціально-гуманітарного знання, а також практичним завданням зазначеної сфери;

- об'єктивність дослідження;

- аналіз рівня розробленості теми, наявність характеристики історії вивчення досліджуваної проблеми, її сучасного стану, а також передового досвіду роботи у відповідній галузі;

- чіткість характеристики об'єкта, наукової проблеми, предмета, мети, завдань і методів дослідження;

- правильність архітектоніки, структури та рубрикації;

- відповідність фактичного матеріалу методологічним нормам;

- відповідність тексту законам логіки, нормам граматики та правилам пунктуації;

- обґрунтованість висновків і практичних рекомендацій;

- відповідність вимогам державних, міждержавних і міжнародних стандартів, а також наукового стилю викладу;

- своєчасність виконання.

Виконується кваліфікаційна робота під керівництвом досвідченого викладача з науковим ступенем і науковим званням, які вказують на його досвід наукової роботи. Педагогічне керівництво цим видом самостійної роботи з боку викладача має переважно консультативно-рекомендаційний характер, що дозволяє здобувачу виявити ініціативність і самостійність.

Кваліфікаційна робота має бути виконаною автором самостійно на основі опрацьованого ним найновішого теоретичного, статистичного і практичного матеріалу. Кваліфікаційна робота повинна містити власні висновки й пропозиції автора, а також бути належно структурованою і оформленою. Механічно переписані з літературних джерел, нормативних документів, не оформлені належним чином, а тим більше виготовлені шляхом плагіату в інших авторів кваліфікаційні роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до захисту не допускається.

Набір тексту кваліфікаційної роботи повинен виконуватися на комп'ютері з використання текстового редактора Word. Рекомендований обсяг кваліфікаційної роботи приблизно становить 60–70 сторінок комп'ютерного набору. Допускається відхилення в межах $\pm 10\%$. До цього обсягу не включають перелік джерел посилань та додатки.

Робота готується українською мовою. Наукову інформацію в ній необхідно викладати у повному обсязі, обов'язково розкриваючи хід та результати дослідження, з детальним описом його методики. Повнота наукової інформації має відбиватися в деталізованому фактичному матеріалі з обґрунтуваннями. До тексту роботи включається весь наявний знаковий апарат (формули, графіки, діаграми, схеми, таблиці тощо), у мовностилістичному оформленні матеріалу необхідно враховувати особливості наукового стилю мови, стисло, логічно і аргументовано викладати зміст і результати наукового дослідження, уникати загальних слів, бездоказових тверджень, тавтології.

Назва роботи має бути якомога коротшою, відповідати галузі знань (спеціальності) та суті досліджуваної наукової проблеми.

Захищають роботу публічно на засіданні експертної комісії (ЕК). Зміст кваліфікаційної роботи та якість захисту визначає рівень підготовленості, ступінь придатності випускника до професійної діяльності.

2 ОРГАНІЗАЦІЯ ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Виконання кваліфікаційної роботи можна умовно розділити на кілька етапів, причому деякі з них можуть виконуватися паралельно. Так, вибір теми і складання плану (змісту) можна і потрібно поєднувати з вивченням літературних джерел, а в процесі проведення експериментального дослідження – додатково вивчати і відпрацьовувати теоретичний матеріал.

У стислому вигляді *етапи виконання* кваліфікаційної роботи можна представити таким чином:

- вибір теми, обґрунтування її актуальності та визначення понятійного апарату дослідження;
- складання плану (змісту) кваліфікаційної роботи, опрацювання наукової і методичної літератури накопичення статистичної інформації, підготовка до написання теоретичної частини дослідження;

- планування, підготовка та проведення експериментального дослідження;

- узагальнення висновків та оформлення кваліфікаційної роботи;

- підготовка роботи до захисту, рецензування та захист кваліфікаційної роботи.

Керівниками кваліфікаційних робіт здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти призначають викладачів кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки, що мають науковий ступінь та вчене звання. Керівник має право здійснювати керівництво не більше п'яти кваліфікаційними роботами протягом навчального року.

Керівник кваліфікаційної роботи **зобов'язаний**:

- допомогти здобувачу обрати тему кваліфікаційної роботи, визначити коло питань з вивчення обраної теми та методи дослідження, намітити план підготовки і написання кваліфікаційної роботи;

- консультувати здобувача у ході виконання кваліфікаційної роботи, здійснювати систематичний контроль та інформувати про хід виконання кваліфікаційної роботи на засіданні випускової кафедри;

- перевірити і надати відзив на виконану кваліфікаційну роботу з виставленням рекомендованої оцінки.

Кваліфікаційну роботу здобувач виконує відповідно до календарного плану, затвердженого випусковою кафедрою. Цей процес спрямовують і контролюють завідувач кафедри та керівник. Графік виконання окремих розділів роботи доводиться до відома здобувача під час оформлення завдання на кваліфікаційну роботу та затвердження календарного плану її виконання (додаток Б). На кафедрі в обов'язковому порядку складається графік консультацій керівників, в якому вказується час і місце їх проведення. У випадку суттєвого порушення календарного плану виконання кваліфікаційної роботи та (або) недотримання вимог щодо її оформлення здобувач може бути не допущений до захисту роботи за рішенням кафедри.

2.1 Вибір теми

Орієнтовна тематика кваліфікаційних робіт, як правило, розробляється на кафедрі соціальної роботи і соціальної педагогіки, затверджується на її засіданні і доводиться до відома здобувачів. Тематика робіт має щорічно коригуватися з урахуванням набутого на кафедрі досвіду, побажань роботодавців і фахівців, які здійснюють керівництво і рецензують роботи. Кваліфікаційні роботи можуть виконуватись за тематикою, яку замовлятимуть державні установи, соціальні структури, що уклали із університетом угоди про співпрацю.

Тему кваліфікаційної роботи здобувачу може визначити й викладач. Якщо викладач веде дослідну роботу з певної проблеми, то він залучає до її розробки і здобувачів, запропонувавши їм для творчого пошуку перелік

конкретних тем. Також, здобувач може обрати тему кваліфікаційної роботи самостійно, якщо вона відповідатиме предметній області спеціальності та сприятиме сформованості компетентностей і програмних результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою. Обирати тему без погодження з випусковою кафедрою не дозволяється.

Тема кваліфікаційної роботи повинна мати значення для професійної підготовки здобувача, характеризуватися теоретичною та практичною значущістю, відображати реальні та актуальні проблеми сучасної соціальної роботи та консультування, носити інтегративний характер, що відображає зміст фахових та загальнопрофесійних дисциплін. Формулювання теми кваліфікаційної роботи повинно орієнтувати не тільки на теоретичну розробку певної наукової проблеми, але й на вирішення актуальних питань соціальної практики. Рекомендується вибирати не загальні, а більш вузькі теми, оскільки роботи, присвячені широким темам, бувають поверхневими і недостатньо самостійними, натомість, вузька тема опрацьовується більш глибоко і детально. Орієнтовна тематика кваліфікаційних робіт представлена у додатку С.

Тему здобувач вибирає, керуючись своїми інтересами і схильностями та враховуючи власний досвід і матеріали, якими він володіє, зокрема отримані в період навчальних практик. Можна обрати тему і з метою поглибленого вивчення найбільш актуальних питань теорії та технологій соціальної роботи та консультування. Як правило, кваліфікаційні роботи виконуються на експериментальному матеріалі, отриманому під час переддипломної практики. Тому здобувачу, в період підготовки до її проходження, бажано визначитися з конкретним напрямом та з категорією клієнтів, які будуть вивчатися у експериментальній частині кваліфікаційної роботи.

Після вибору теми, на засіданні кафедри затверджується тема кваліфікаційної роботи здобувача та її керівник. Подальші зміни у формулюванні назви кваліфікаційної роботи аргументуються письмовою заявою здобувача, погоджуються з керівником не пізніше трьох місяців до захисту. У цьому випадку потрібно обґрунтувати таку зміну та отримати дозвіл випускової кафедри працювати над обраною темою.

Після вибору теми здобувач звертається до свого керівника за консультацією. Дуже важливо, щоб здобувач самостійно, ще до зустрічі з науковим керівником, спробував добре обміркувати зміст своєї кваліфікаційної роботи і уявити хід її виконання. Це сприятиме тому, що консультування пройде конструктивніше, а керівник зможе зважити і врахувати здібності здобувача, рівень його підготовленості до виконання цієї роботи, а отже, зробити правильні висновки про те, яку власне допомогу необхідно надавати здобувачу у ході виконання роботи.

Кваліфікаційну роботу здобувач виконує самостійно, користуючись консультаціями керівника та звітуючи перед ним про виконання окремих етапів роботи й кваліфікаційної роботи в цілому.

2.2 Підготовка до написання роботи, накопичення інформації, робота з літературою

Робота над кваліфікаційною роботою починається з роботи з літературними джерелами. Здобувач повинен самостійно ознайомитися зі ступенем розробленості проблеми в науковій та навчально-методичній літературі. Знайомство з опублікованою за темою кваліфікаційної роботи літературою починається з розробки ідеї, тобто задуму передбачуваного наукового дослідження, який знаходить своє вираження в темі і робочому плані. Такий підхід дає змогу здобувачу більш цілеспрямовано шукати літературні джерела з обраної теми і глибше осмислювати той матеріал, який міститься в періодичних виданнях.

Процес підбору літератури за темою кваліфікаційної роботи передбачає наступні види діяльності:

- аналітичне опрацювання наукової літератури (наукових праць вчених, монографій, авторефератів дисертацій (за останні п'ять роки), інтернет-джерел та ін.), поглиблене вивчення нормативно-правових документів, підручників і навчально-методичних посібників за розділами, присвяченими обраній темі кваліфікаційної роботи;

- добірка статистичного матеріалу за темою роботи на основі даних, що є в статистичних та періодичних виданнях, науковій літературі, інформаційних інтернет-ресурсах тощо.

Здобувачу доцільно продумати порядок пошуку і розпочати формувати список літературних джерел з теми. Освоєння процесу збору матеріалу, вивчення і опрацювання джерел є важливою складовою формування професійних умінь і навичок, тому здобувачу слід прагнути самостійності в цій сфері.

2.2.1 Складання плану (змісту) кваліфікаційної роботи

Після вибору теми здобувач визначає зі своїм керівником напрями дослідницького пошуку, основні етапи роботи та терміни її поетапного виконання. Теоретичний аналіз відібраної літератури стане підставою для складання змісту кваліфікаційної роботи. План, оформлений відповідним чином, з додаванням вступу, висновку, бібліографічного переліку і додатків, із зазначенням сторінок називається «ЗМІСТ» і розміщується після титульного аркуша.

ЗМІСТ (план) – каркас, на якому будується вся робота. Він повинен бути чітким, продуманим, а формулювання його пунктів – змістовним, лаконічним та відображати основні положення кваліфікаційної роботи. Не можна, як це часто роблять здобувачі, давати формулювання публіцистичного стилю, у вигляді питальних речень тощо.

Структура плану кваліфікаційної роботи включає два розділи. Кожен розділ містить два–чотири підрозділи. Перший розділ, зазвичай, носить

теоретичний характер, а другий – практичний (прикладний). При складанні плану роботи необхідно визначити зміст розділів і підрозділів, дати їм назву.

Після складання зміст кваліфікаційної роботи має бути поданий керівнику та затверджений ним. У зв'язку з тим, що під час написання роботи може бути доданий теоретичний і практичний матеріал, в ході експерименту можуть з'являтися нові дані, то зміст роботи може уточнюватися і допрацьовуватися, формулювання змінюватися, але все це має бути узгоджено з науковим керівником.

Існує низка вимог щодо написання та оформлення змісту кваліфікаційної роботи:

- кожен розділ і підрозділ кваліфікаційної роботи повинен мати заголовок, що відбиває його тему і зміст;
- не рекомендуються наводити назви типу «Основна частина», «Літературний огляд», «Практична частина» тощо;
- найбільш великі частини кваліфікаційної роботи мають бути названі «розділами»;
- виділяються розділи: 1, 2 і підрозділи: 1.1, 1.2, 1.3 ... тощо;
- заголовок кожного розділу, позначеного в змісті, у тексті роботи друкують великими буквами, жирним шрифтом, відповідно нумерують, розташовують посередині і відокремлюють від тексту подвійним інтервалом;
- заголовок кожного підрозділу, позначеного в змісті, у тексті роботи друкується жирним шрифтом, нумерується відповідним чином, розташовується посередині рядка і відокремлюється від попереднього і наступного тексту подвійним інтервалом;
- крапка наприкінці заголовка не ставиться;
- лапки для виділення заголовків не використовуються;
- переноси слів у заголовках не допускаються;
- вступ, кожен новий розділ, висновок, перелік джерел посилання, додаток доцільно починати з нової сторінки. Більш дрібні підрозділи починати з нової сторінки не рекомендується;
- для кращого сприйняття тексту в ньому можуть жирним шрифтом, підкресленням чи відступами виділятися ненумеровані розділи, однак виносити їх у зміст не потрібно.

При написанні кваліфікаційної роботи її необхідно раціонально структурувати. Огляд заголовків розділів уже повинен характеризувати визначену логіку, використану в роботі. Головна вимога до наукового тексту – послідовність і логічність викладу. При цьому варто пам'ятати, що занадто великі підрозділи (більш 12 сторінок) ускладнюють розуміння читачем логіки вашого викладу. Однак занадто короткі підрозділи (1–2 сторінки) також недоцільні, тому що не дають досить місця для повного розкриття навіть невеликої проблеми чи питання. Якщо розділи розбиваються на більш дрібні частини, то кількість останніх повинна бути не менше двох. Наприклад, після

підрозділу 2.1 необхідний, принаймні, підрозділ 2.2. В іншому випадку поділ розділу на один підрозділ втрачає зміст.

Інколи доцільним є поділ розділів тексту на більш дрібні. Він допомагає структуруванню роботи. Можливе структурування трьох рівнів (якщо в цьому є необхідність), наприклад:

Розділ 1 ...

1.1 ...

1.1.1 ...

1.1.2 ...

і т.д.

Занадто детальне структурування буде ускладнювати загальний вигляд змісту та роботи в цілому.

2.2.2 Вивчення літературних джерел з проблеми

Після того, як тема затверджена керівником, зібрана інформація про основні джерела за темою, можна переходити до їх вивчення. Варто, однак, при цьому пам'ятати, що бібліографічний перелік може і далі розширюватися в міру знайомства з посиланнями на інших авторів, що будуть зустрічатися в досліджуваних джерелах.

Перелік джерел посилання має бути досить повним і характеризувати поінформованість здобувача в досліджуваній проблемі. Якщо при роботі над темою здобувач виявляє, що з конкретної проблеми літератури недостатньо, то він має ґрунтовніше вивчити і проаналізувати літературу з більш загальної і суміжних проблем. Це допоможе йому підвищити рівень компетентності у вивченні власної теми, знайти підходи до емпіричного дослідження.

Кількість використовуваних джерел характеризує обсяг виконаної здобувачем роботи, тому слугує важливим критерієм для її оцінки. Рекомендовану кількість джерел (від 40) можна вважати орієнтовною. Наприклад, у випадку детального аналізу літератури на іноземних мовах перелік літератури може бути меншим, оскільки цей вид роботи часто вимагає великих часових та інтелектуальних витрат тощо.

Найважливішим завданням роботи на цьому етапі є вивчення основних понять, наукових і практичних проблем теми, різних точок зору на неї, основних теоретичних та емпіричних підходів до її дослідження. Необхідно провести аналіз, порівняння, групування, систематизацію та узагальнення зібраних матеріалів, а не обмежуватися компіляцією традиційних навчальних психологічних знань чи теоретичних міркувань з наукових праць. Робота не повинна носити репродуктивний характер. У процесі вивчення літератури варто виявити критичне мислення, не покладатися надмірно на авторитет друкованого слова, звертати увагу на аргументи, використані автором для тих чи інших тверджень, на опис фактів, що лежать в основі висновків.

Необхідно переглянути різні види джерел, зміст яких пов'язаний з темою кваліфікаційної роботи. Під час складання бібліографії необхідно

фіксувати бібліотечні шифри кожного джерела, щоб не витратити часу на повторний пошук. Адреси в інтернеті слід фіксувати разом з інформацією про пошукову систему, ключі пошуку, область пошуку та дату пошуку.

Опрацювання опублікованих за темою кваліфікаційної роботи праць супроводжується їх конспектуванням. Здобувач виписує окремі важливі, на його думку, теоретичні положення, цифри, факти тощо з обов'язковим посиланням на авторів і джерела, з яких запозичив матеріали або окремі результати. Таким чином формується робочий матеріал для написання кваліфікаційної роботи, що групується за окремими найважливішими проблемами, які складуть основні розділи роботи.

Важливим етапом роботи є збір і систематизація фактичного матеріалу. Здобувач збирає, систематизує інформацію за темою роботи під час переддипломної практики. Перед проходженням практики його консультує керівник. Ними визначаються конкретні напрями дослідження, методика збору та обробки інформації, її джерела. При збиранні фактичного матеріалу необхідно дотримуватись основної вимоги – інформація повинна бути повною і достовірною. Отримані результати дослідної роботи статистичні матеріали слід опрацювати і проаналізувати: абсолютні величини перевести у відносні, показати динаміку явища, зміни в структурі процесу або явища; цифрові дані відобразити в таблицях, побудувати діаграми і графіки. Потім, проаналізувавши матеріал в тексті роботи, слід зробити висновки, обов'язково вказати джерела статистичних даних. Кожне джерело, яке використовується, слід занести в бібліографічний перелік.

Сучасна соціальна робота значною мірою заснована на емпіричних дослідженнях. Тому емпіричні факти та умови їх одержання (експериментальна ситуація, методика, процедура, вибірка випробуваних, результати) повинні бути вивчені і критично осмислені. У результаті вивчення літературних джерел, під час написання теоретичного розділу за темою, у здобувача має скластися уявлення про логіку, етапи експериментального дослідження, основні напрями, аспекти її вивчення. Це визначить логічну послідовність переходу від теоретичної до експериментальної частини роботи.

При опрацюванні літературних джерел важливо подумки співвідносити досліджуваний матеріал з тим, що ви вже знаєте про цю проблему з інших джерел: коло використовуваних понять, подібність і розходження в їх розкритті, спільність і специфіка в дослідних підходах, методах, вибірці, результатах, висновках. Таким чином, буде вибудовуватися загальна логіка і послідовність розкриття основних питань у кваліфікаційній роботі. При цьому варто пам'ятати, що аналіз літератури повинен бути націлений не тільки на опис отриманих у галузі соціальної роботи та консультування (чи суміжних дисциплінах) знань з теми дослідження, а й на виявлення невирішених і дискусійних проблем, критичне осмислення теми. Аргументований виклад власної точки зору – важливий аспект кваліфікаційної роботи. При уважному аналітичному читанні важливо робити записи. Вони будуть

корисні при подальшому написанні кваліфікаційної роботи. Такі записи можуть мати форму виписок чи тез.

Виписки і цитати можуть мати вигляд прямої чи непрямої мови. Прямі цитати – дослівне відтворення окремих фрагментів джерела, у яких містяться основні думки, найбільш важливі факти, статистичні дані. Пряме цитування доцільно використовувати тоді, коли здобувач хоче підкреслити точне формулювання думки автора. При цьому текст подається в лапках з обов'язковою вказівкою в дужках сторінок, на яких знаходиться цитований фрагмент. При використанні непрямих цитат думки автора викладаються в переказі. Великі уривки тексту, які недоцільно цитувати в повному обсязі, треба намагатися записувати своїми словами, скорочуючи формулювання та стисло викладаючи зміст. Інформація з джерела при цьому передається в трохи зміненому вигляді. Це може стосуватися зміни чи опускання окремих слів або виразів для більш короткого переказу основної думки чи інформації, що міститься в джерелі. У випадку непрямих цитат текст пишеться без лапок. Але й у цьому випадку доцільно у виписках чи конспекті вказувати номери сторінок, на яких ця інформація міститься. Це потрібно буде при її використанні в тексті вашої кваліфікаційної роботи.

Здобувачі вищої освіти згідно з політикою використання штучного інтелекту у Хмельницькому національному університеті, мають право використовувати інструменти штучного інтелекту (далі – ШІ) (ChatGPT, Claude, Gemini тощо) як допоміжні засоби у процесі написання кваліфікаційної роботи з дотриманням принципів академічної доброчесності. Здобувачі вищої освіти можуть застосовувати ШІ для пошуку, аналізу, організації інформації та аналізу літератури; роботи з матеріалами іноземною мовою; перегляду своїх ідей, їх переформулювання для поліпшення структури та їх чіткого, більш конкретного висловлювання; отримання підказок та пояснень щодо виконання складних завдань або концепцій; генерування ідей (для вибору потенційних напрямів, методів, методик, методологій, засобів дослідження тощо), формування гіпотез; пошуку необхідних статистичних даних, аналізу даних та визначення закономірностей (зокрема, зв'язків) у BigData; вдосконалення стилю висловлювання та розширення лексичного запасу; аналізу помилок і надання персоналізованих рекомендацій щодо їх виправлення; аналізу великих обсягів даних тощо. Використання технологій штучного інтелекту у навчально-науковій діяльності допускається лише як допоміжний інструмент за умови обов'язкового критичного аналізу, етики досліджень, редагування та перевірки достовірності отриманої інформації за умови повної відповідальності автора за зміст контенту.

Забороняється: генерація академічних текстів за допомогою ШІ без викладення власних ідей та відповідного зазначення меж використання інструментів ШІ; використання ШІ для уникнення плагіату (перефразування наявного контенту без належного вказання джерел), фабрикації, фальсифікації даних і результатів досліджень та інші свідомі прояви

порушень академічної доброчесності; передавання особистих або персональних даних у відкриті ІІІ-сервіси без дозволу тощо.

Факти використання ІІІ в науковій роботі мають бути відкрито зазначені у відповідному розділі. При цьому обов'язковим є: 1) зазначення факту використання ІІІ у вступі або відповідному розділі роботи із вказівкою конкретних інструментів та сфер їх застосування (наприклад: «Для редагування та перевірки граматичної коректності тексту використовувався інструмент ChatGPT (версія 4.0)»); 2) критичне осмислення та верифікація всієї інформації, отриманої від ІІІ, з обов'язковою перевіркою фактів за первинними джерелами; 3) самостійне формулювання ключових висновків, наукових положень та результатів дослідження.

Незадеклароване використання ІІІ учасниками освітнього процесу або його використання із порушенням встановлених Університетом правил розглядається як порушення принципів академічної доброчесності та етики досліджень.

2.2.3 Вимоги до реферування теоретичного матеріалу

Після завершення збору матеріалів за темою та визначення змісту кваліфікаційної роботи, можна переходити до її написання. Кваліфікаційна робота повинна бути грамотно написана і правильно оформлена, витримана в науковому стилі, відповідати нормам літературної і професійної мови, не повинно бути скорочень слів за винятком загальноприйнятих.

Типова помилка здобувача – спроба написати кваліфікаційну роботу швидко, копіюючи з декількох літературних джерел уривки тексту. Кваліфікаційна робота, виконана шляхом компіляції та списування окремих фрагментів першоджерел, оцінюється як недостатньо самостійна і творча. У ній здобувач не виявляє тих умінь, що необхідні для наукової реферативної роботи – аналізу, систематизації та узагальнення зібраних матеріалів. На ці критерії орієнтуються викладач і екзаменаційна комісія при оцінці роботи. Тому текст кваліфікаційної роботи має бути написаний здобувачем самостійно на основі зібраних, систематизованих, проаналізованих матеріалів.

Важливий спосіб структурування роботи – виділення в тексті абзаців. Кожен абзац починається з відступом у три чи п'ять пробілів від лівого краю тексту. Початок нового абзацу зазвичай відповідає початку нової думки чи нового фрагмента інформації і тому допомагає логічному сприйняттю матеріалу читачем.

У науковому тексті на відміну від літературного звичайно переважають стійкі структури й звороти, використовується багато штамів. Роль цих штамів надзвичайно важлива, оскільки увага читача не відволікається на літературні особливості чи неправильності викладу, а зосереджується на значущій інформації: судженнях, висновках, доказах, цифрах, формулах. Не рекомендується повторення одного й того самого слова в межах декількох позицій, якщо це не спеціальний термін, без якого не можна обійтися.

Вивчення літературних джерел і складання плану дозволяють перейти до чергового етапу роботи – написання вступу, теоретичної частини і планування та проведення експериментальної частини.

2.3 Вимоги до написання вступу

Кваліфікаційна робота починається з **ВСТУПУ**. У вступі розкриваються актуальність теми, об'єкт і предмет дослідження, визначаються мета, завдання, гіпотеза (за наявності), принципи і використані методи, експериментальна база дослідження, відомості про апробацію результатів дослідження, практичне значення роботи, а також дається короткий опис структури усієї роботи: кількість розділів, кількість сторінок, таблиць, рисунків, додатків, джерел згідно з переліком посилань.

Рекомендований обсяг вступу – не більше 3–4 сторінок. Кожний з перерахованих пунктів описується, починаючи з нового абзацу, але не нумерується і не оформляється у вигляді заголовка.

Актуальність теми доводиться не просто констатацією на зразок «це важливо, це необхідно» тощо, але й аргументацією, чому це важливо, які можливості покращення соціально-педагогічного процесу чи вирішення соціальних проблем передбачає розкриття обраної теми.

На основі вивчення літературних джерел з проблеми здобувач ставить мету і завдання експериментального дослідження.

Мета кваліфікаційної роботи визначається як підсумковий результат, що має практичне значення. Вона характеризує, які ж результати наукової та практичної діяльності можна очікувати в соціальній та консультативній роботі. От деякі з них, досить типові:

- вивчення соціального явища;
- теоретичне обґрунтування соціального феномена;
- вивчення структури соціального явища (чи факторів, на нього що впливають);
- виявлення відмінностей у випробуваних, що відносяться до різних груп;
- встановлення взаємозв'язку соціальних явищ у тих самих випробуваних;
- вивчення динаміки соціальних та консультативних процесів;
- вивчення соціальних змін у певних умовах, наприклад, у результаті фахової консультативної роботи;
- узагальнення, класифікація, типологізація даних;
- розробка, апробація (чи адаптація) методики наукового дослідження.

Формулюючи мету роботи, зазвичай використовують такі вирази: **«вивчити...», «виявити...», «розглянути...», «визначити...», «дати характеристику...», «довести...», «обґрунтувати...», «розробити...»** тощо.

Завдання кваліфікаційної роботи конкретизують мету дослідження і поділяють її досягнення на визначені етапи. Послідовно вирішуючи

поставлені завдання, здобувач просувається до досягнення мети. Зазвичай в дослідженні рекомендується формулювати не більш п'яти завдань.

Планування експериментального дослідження допускає підбір **методів і методик** дослідження та обробки отриманих даних, **прогнозування вибірки** учасників дослідження, визначення місця та умов його проведення. Достатньо подати перелік усіх використаних методів без розкриття їх специфіки. Спочатку називають основні методи, а потім допоміжні, конкретизуючи перші та другі з урахуванням специфіки обраного дослідження. З методологічними основами і рекомендаціями з планування і проведення емпіричного дослідження можна докладніше познайомитися в літературі [3,5,10, 11, 12, 14, 16].

База дослідження наводиться для уточнення інформації про те, де саме проводилася експериментальна робота, хто в ній брав участь і вказується кількість респондентів із зазначенням вибірки.

Апробація результатів дослідження є обов'язковою для кваліфікаційної роботи. В апробації зазначається те, на яких семінарах, круглих столах, конференціях були презентовані результати дослідження, а також зазначаються відомості про їх публікацію в збірниках наукових праць тощо. За наявності вказується вихідні дані довідок про впровадження результатів дослідження.

Практичне значення дослідження – відомості про значущий теоретичний чи прикладний характер розроблених матеріалів, практичне впровадження одержаних результатів або рекомендацій щодо можливостей їх використання.

Структура кваліфікаційної роботи містить кількість розділів роботи, загальну кількість сторінок роботи, із зазначенням з них обсягу сторінок основного тексту, кількість позицій в переліку джерел посилання, та додатків.

2.4 Вимоги до написання теоретичного розділу кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота зазвичай містить **два розділи**: перший розділ передбачає теоретичний аналіз літератури з проблеми дослідження, а другий – опис експериментального дослідження. У **першому розділі** подається теоретичний аналіз наукової та навчально-методичної літератури за темою кваліфікаційної роботи. Теоретичний огляд літературних джерел з проблеми дослідження повинен показати ґрунтовне знайомство з ними здобувача, його уміння аналізувати, систематизувати та критично їх оцінювати, давати порівняльну характеристику різних підходів до рішення поставленої проблеми різними науковцями, здатність виділяти істотне в раніше проведених дослідженнях.

В огляді недоцільно прагнути до викладу всього матеріалу джерел, перераховуючи одну за іншою прочитані статті чи книги. Необхідно розкри-

вати сутність розглянутих питань, виділити головні положення і провідні ідеї відповідно до поставлених завдань і власної логіки розуміння проблеми.

Логіка огляду літературних джерел може бути заснована на:

- 1) переході від розгляду загальних проблем до опису конкретних питань;
- 2) хронології досліджень у цій сфері;
- 3) підходах до дослідження проблеми;
- 4) вивченні логічних аспектів динаміки соціальних явищ;
- 5) вивченні окремих сторін проблеми.

У **першому** випадку при побудові теоретичного аналізу переходять від розгляду загальних проблем до опису конкретних питань; у **другому** – описується історія вивчення проблеми за періодами, основні етапи її розробки вченими, дослідні парадигми; у **третьому** – акцент в аналізі робиться на розходженні дослідних підходів у різних наукових школах чи у різних груп дослідників; у **четвертому** – в проблемі виділяються передумови, хід дій, результати, фактори, що сприяють і перешкоджають виникненню соціального явища; у **п'ятому** – логіка розгляду проблеми може полягати в описі «поняття–причина–наслідок».

Усі розглянуті типи логіки побудови теоретичного розділу кваліфікаційної роботи можуть певним чином поєднуватися залежно від задуму автора, логіки, яку він вважає більш доцільною для викладу і аналізу опрацьованих літературних джерел.

Починати теоретичний розділ корисно з вступного слова. Текст теоретичного розділу не повинен являти собою набір виписок із прочитаних джерел. Необхідно, по-перше, упорядкувати їх зміст певним логічним чином. По-друге, потрібно прагнути переказувати їх зміст більш-менш близько до тексту оригіналу, намагаючись передати, насамперед, ідеї та факти джерела, при цьому у тексті роботи має бути зазначено, на яких авторів і на які роботи ви спираєтеся, тобто зміст роботи не повинен бути безособовим.

Для розширення лексичної розмаїтості викладу при аналізі джерел, порівнянні точок зору, посиланні на висловлення та ідеї цитованих авторів, а також при вираженні свого до них відношення можна використовувати такі дієслова: *аналізує, заперечує, висловлює думка, додає, доводить, допускає, ставить запитання, викладає, констатує, сподівається, знаходить, починає, не поділяє точку зору, не погоджується, виявляє, обговорює, пояснює, схвалює, відповідає, відзначає, відстоює, визначає, переказує, пише, повторює, підтримує, підтверджує, дозволяє, думає, розуміє, пропонує, припускає, представляє, визнає, приймає точку зору, розбирає питання, розділяє, міркує, дозволяє, роз'ясняє, рекомендує, вирішує проблему, впливає, погоджується, сумнівається, повідомляє, запитує, посилається, вважає, указує, згадує, затверджує, уточнює* тощо.

Необхідно дотримуватись правил цитування як прямої, так і непрямої мови. Після лапок, що завершують відтворення чужої думки, у дужках наводиться джерело і сторінка, на якій ця думка викладена в оригіналі.

Посилання доцільно робити відразу після опису фактів, думки, точки зору чи вказівки на відповідну роботу в тексті. Посилання виконують у тексті роботи дві важливі функції. По-перше, це є проявом поваги до авторського права. Посилання вказують, кому належить та чи інша думка, класифікація, визначення, оригінальна точка зору, підхід до вивчення проблеми, хто проводив дослідження, хто знайшов визначені наукові факти. По-друге, посилання дають читачу орієнтир – у яких авторів і в яких джерелах може бути знайдена додаткова інформація з питання, що викладається.

Часом здобувачі припускаються наступної помилки. Вони наводять визначення поняття, дане одним ученим, хоча аналогічні визначення зустрічаються й в інших авторів. При цьому на останніх з цього приводу вони зовсім не посилаються. Це неправильно. Правильніше буде виразити загальну суть поняття, вказавши в дужках всіх авторів, що дотримують подібної точки зору. Далі варто вказати на розбіжності в їх підходах, якщо такі є. Зневажати аналогічні ідеї, описувані іншими фахівцями, не згадуючи і не посилаючись на них, некоректно. Варто пам'ятати: чим більшою кількістю авторів згадуються які-небудь ідеї, тим більш вони визнані серед науковців.

У тому випадку, коли при цитуванні прізвище автора називається у вашому тексті, посилання може бути обмежене вказівкою року випуску відповідного джерела і номерами цитованих сторінок. Якщо яке-небудь джерело аналізується студентом детально і кілька його фрагментів наводяться підряд, то необхідно подавати низку посилань. У цьому випадку доцільно в другому і наступному випадках у дужках писати «там же» (якщо це джерело вже згадувалося в попередньому посиланні) і через кому вказувати тільки номери відповідних сторінок.

Посилання, включені в текст, мають такий вигляд: *текст* [15, 33–36], де 15 – порядковий номер джерела у переліку літератури, а 33–36 – номери сторінок, на яких розміщена цитата чи твердження. Тобто, після закінчення фрагмента розкриваються дужки; в дужках перше число – номер наукової роботи за загальним алфавітним переліком літератури, поданим в кінці Кваліфікаційної роботи; друге число – сторінка. Якщо посилання стосується роботи в цілому, то сторінка не позначається [16]. Посилання одразу на кілька робіт має вигляд: [12, 14, 35]. Крапка ставиться після посилання. Не слід в кваліфікаційній роботі користуватися різними способами посилань. Обирається один з них, якого постійно дотримуються при написанні тексту.

Посилання в тексті робляться тільки на джерела, які студент читав і які зазначені у переліку джерел посилань наприкінці роботи. Часом здобувачі, читаючи роботи з аналізом літератури, зустрічають посилання, наприклад, на іноземні чи українські джерела, що недоступні. У такому випадку, незважаючи на те, що в тексті згадується автор, книги чи статті якого студент не бачив, у дужках після цитати пишеться: [цит. за: Василенко, 2025, с. 45] і вказується прізвище автора, рік видання і сторінки джерела, з якого узяті інформація. Робити такі опосередковані посилання на джерела, що можуть бути доступні для здобувача в оригіналі, недоцільно.

Поряд з викладом концепцій, описом фактичного матеріалу важливим є порівняння точок зору авторів, їх аналіз і узагальнення. Після викладу теорій і фактів, що містяться у вивчених джерелах, студент може викласти власну думку і погляди на проблему. У кінці розділу важливо зробити висновки до нього з розглянутих питань. Для цього може бути виділені декілька останніх абзаців розділу. Висновки до розділу можуть починатися зворотом типу *«Таким чином, ...»*, *«Як бачимо, ...»*, *«Отже, ...»* тощо. При оцінці роботи особлива увага звертається на уміння здобувача аналізувати, узагальнювати і робити висновки з вивченого і викладеного матеріалу.

При використанні в тексті аббревіатури слід наводити її пояснення, при цьому рекомендується поступово підводити читача до її розуміння. Спочатку доцільно написати весь вираз повністю, а в дужках – його аббревіатуру. У наступних фрагментах тексту, де вживається цей вираз, можна обмежуватися використанням аббревіатури без пояснення.

2.5 Планування, підготовка та проведення експериментального дослідження

2.5.1 Загальні відомості

У період, визначений для написання кваліфікаційної роботи (III семестр), студенти проходять переддипломну практику, яка триває чотири тижні (7 кредитів ЄКТС). Це дає змогу у повному обсязі виконати усі практичні завдання, поставлені у кваліфікаційній роботі та здійснити емпіричне дослідження.

Другий розділ кваліфікаційної роботи спрямований на реалізацію і опис експериментального дослідження, яке повинно бути визначене та проведене на основі теоретичного дослідження проблеми.

Гіпотеза (за наявності), *мета і завдання* дослідження визначають стратегію проведення дослідження та вибір інструментарію дослідження (методів і методик). Головним у визначенні напрямів і методів дослідження є правильний вибір найбільш доступних способів зібрання й обробки експериментальних даних, достатніх для розробки і обґрунтування науково-практичних рекомендацій та формулювання висновків.

Метод дослідження – система правил теоретичної і практичної діяльності, спрямованої на вивчення істотних характеристик досліджуваного об'єкта.

Методика – система операцій і розпоряджень із зазначенням процедур їх застосування в методах, що забезпечують умови вивчення валідної (тобто обґрунтованої та адекватної об'єкту) і репрезентативної (відтворюваної значущими елементами досліджуваного об'єкта) інформації.

Основні *методи дослідження*, що застосовуються в соціальній та консультативній роботі – спостереження, експеримент, бесіда, інтерв'ювання, опитування, тестування, аналіз продуктів і процесу діяльності, аналіз документів тощо.

Робота з вибору необхідних методик йде у двох напрямках:

1) визначення мети та основних завдань діагностики, розробка інструментарію;

2) підбір методів дослідження; розробка моделей, програм, технологій, науково-практичних рекомендацій тощо.

Ці методи дослідження застосовуються як на першому етапі, з метою з'ясування початкового стану досліджуваного процесу, так і в подальшому.

Планування та проведення експериментального дослідження передбачає проведення констатувального, формувального та контрольного етапів експерименту залежно від обраної тематики та можливостей його проведення. Здобувачу необхідно визначити мету і завдання кожного з цих етапів експериментального дослідження для своєї кваліфікаційної роботи. У разі неможливості проведення формувального та контрольного етапів експерименту, здобувачем розробляються: *програма* (соціального супроводу, соціальної підтримки, соціальної підтримки, консультування, реабілітації, тренінгової роботи тощо) та *науково-практичні або науково-методичні рекомендації* щодо подолання існуючої ситуації/проблеми на основі даних констатувального етапу експериментального дослідження.

Мета констатувального етапу експерименту – з'ясувати особливості процесу або явища, що вивчається, у цей момент без будь-якого впливу. Отримані за допомогою констатувального етапу експерименту дані, допоможуть визначити завдання і розробити зміст і методи формувального етапу дослідження. Опис констатувального етапу експерименту має обов'язково включати в себе: мету; завдання; методики дослідження; опис вибірки; опис реалізації дослідження; аналіз отриманих результатів дослідження; висновки.

Формувальний етап експерименту – практична соціальна робота, яку проводить здобувач за напрямками, представленими в гіпотезі та(або) відображеними в меті і завданнях, вирішуючи заявлену в дослідженні проблему. У ході опису формувального етапу експерименту здобувач показує, як він застосовував розроблені раніше способи впливу на клієнта або соціальний процес (способи соціальної допомоги, консультування, комплекс занять, тренінг тощо) і які при цьому отримав результати.

Опис формувального етапу експерименту має включати:

- мету і завдання формувального етапу експерименту;
- опис методів і методик формувального етапу експерименту;
- конкретний план дій (етапи), розроблену здобувачем програму соціальної чи консультативної допомоги у конкретному випадку, комплекс занять, консультативна програма, тренінг тощо.

Формувальний етап експерименту повинен відображати зміст консультативної, реабілітаційної або профілактичної роботи і надавати уявлення про те, що ж конкретно робив автор кваліфікаційної роботи, у чому був його особистий практичний внесок у вирішення проблеми дослідження.

У кваліфікаційній роботі здобувача, що навчається за спеціальністю «Соціальна робота та консультування», допустимо проведення форму-

вального експерименту на мінімальній групі (п'ять осіб) в силу специфіки проблем, якими займається фахівець. Наприклад, якщо проводиться консультативна робота чи соціальна підтримка осіб, які постраждали від насильства, неможливо вимагати розширення вибіркової сукупності в силу етичних причин.

Мета *контрольного етапу експерименту* (якщо такий передбачений у емпіричному дослідженні) – з'ясувати, які зміни відбулися в ході дослідження. На основі аналізу отриманих даних здобувач повинен зробити висновки про ефективність використаних методів і прийомів.

Опис контрольного етапу експерименту має обов'язково включати в себе: мету і завдання; методики дослідження; опис вибірки; опис ходу дослідження; порівняльний аналіз результатів констатувального і контрольного етапів дослідження; висновки та рекомендації.

У разі відсутності формувального та контрольного етапів експерименту автор кваліфікаційної роботи розробляє приблизну модель соціальної та консультативної роботи з вирішенням проблемної ситуації або комплекс консультативних (тренінгових, корекційних, реабілітаційних, профілактичних, виховних) занять та науково-практичні рекомендації для суб'єктів соціальної роботи, спрямовані на вдосконалення соціальної роботи та консультування чи на вирішення конкретної проблеми. Все це повинно знайти відображення у кваліфікаційній роботі у вигляді окремого підрозділу.

2.5.2 Вимоги до проведення експериментального дослідження

Для вирішення поставлених завдань дослідження, при підборі методів і методик емпіричного дослідження здобувач повинен спиратися на знання та уміння, отримані ним при вивченні відповідних фахових дисциплін. Для збору первинних даних можуть використовуватися такі методи як спостереження, експеримент, опитування, тестування, аналіз документів. Необхідно пам'ятати, що кожний з них має свої переваги і недоліки. У процесі емпіричного дослідження збираються об'єктивні та суб'єктивні дані. Об'єктивні показники мають переваги з погляду доказовості, тому їм зазвичай віддається пріоритет.

Методику слід описати чітко, точно, повно, тобто так, щоб забезпечити можливість її відтворення іншими дослідниками або практиками. У методику входить назва прийому, його дослідна мета, конкретний зміст та інструкція, матеріал для роботи, обладнання, схема спостереження, питання інтерв'ю, анкети, орієнтовний план бесіди тощо, опис умов здійснення (групова чи індивідуальна форма, тривалість, позиція дослідника, послідовність), склад та кількість учасників. У методиці слід показати та обґрунтувати обрану послідовність прийомів.

Опис конкретного прийому з методики може мати такий вигляд:

Анкетування соціальних працівників

Мета: виявити, чи залежать особливості/потреби отримувачів соціальних послуг від підтримки, яку особа отримує в соціальній установі

Далі йде опис методики, який включає інструкцію щодо її проведення, а власне саму методику варто винести у додатки. Окремо слід вказати критерії та показники, за якими буде аналізуватись предмет дослідження.

Практикується як створення власної методики автором кваліфікаційної роботи, так і використання вже відомих (у незмінному вигляді або адаптованих). У другому випадку обов'язковим є посилання на походження методики. У підборі методики допоможуть спеціальні посібники і керівник.

Необхідно також заздалегідь спланувати, які показники та у яких умовах будуть реєструватися і підставою для яких висновків вони слугуватимуть. Вимір досліджуваних явищ – невід'ємна риса наукового підходу. Незалежно від типу дослідних задач завжди варто шукати можливість одержати і представити кількісні дані щодо досліджуваного об'єкта, явища, чи закономірностей у певній шкалі: номінативній (шкала найменувань), порядковій, інтервальної (шкала інтервалів) чи шкалі відносин (додаток Ж).

Плануючи методики і процедури емпіричного дослідження, важливо звертати увагу на їх валідність і надійність. Необхідно уважно підходити до складання вибірки в емпіричному дослідженні. Вибірka має моделювати генеральну сукупність, тобто бути репрезентативною стосовно всієї досліджуваної категорії осіб. Висновки дослідження мають поширюватися на всіх членів досліджуваної групи, а не тільки на представників вибірки. Випробуваних необхідно правильно розподілити щодо різних умов дослідження, важливо забезпечити еквівалентність експериментальної та контрольної груп.

Чисельність вибірки випробуваних для експериментального дослідження повинна забезпечувати доказовість положень, що захищаються в кваліфікаційній роботі. Залежно від мети і можливостей вона може бути від п'яти респондентів до декількох десятків осіб.

Збір емпіричного матеріалу являє собою відповідальну частину дослідження. Організаційна робота і практичне проведення методик вивчення вимагають від дослідника низки особливих умінь, які повинен опанувати здобувач. Необхідно передбачити, щоб об'єкт дослідження був доступний для практичного контакту в умовах, необхідних для вивчення. Доступність об'єкта повинна враховуватися вже на стадії вибору теми. Важливо правильно спланувати час, місце та обставини експериментальної роботи, скоригувати їх залежно від реальних умов.

Для успіху дослідної роботи на цьому етапі обов'язковим є практичне володіння відповідною технікою збору емпіричних даних, детальне знання методики, що використовується. Використання методів математичної статистики при обробці первинних емпіричних даних необхідно для підвищення вірогідності висновків у дослідженні. При цьому не рекомендується обмежуватися лише використанням таких показників, як середні арифметичні та відсотки. Вони найчастіше не дають достатніх основ для обґрунтованих висновків з емпіричних даних.

Безліч критеріїв, що зазвичай наводяться в підручниках з математичної статистики, і складний опис процедур їх обчислення часто бентежать

здобувача. Кожен дослідник (і керівник у тому числі) віддає перевагу статистичним критеріям, виходячи зі своїх знань, досвіду, типу завдання і виду даних, що підлягають обробці. Вибір методу математичної обробки отриманих емпіричних даних – дуже важлива і відповідальна частина дослідження. І робити це краще до того, як отримані дані. При плануванні дослідження необхідно заздалегідь продумати, які емпіричні показники будуть реєструватися, за допомогою яких методів будуть оброблятися, і які висновки при різних результатах обробки можна буде зробити.

При виборі математично-статистичного критерію потрібно насамперед ідентифікувати тип змінних (ознак) і шкалу, що використовувалася при вимірі показників та інших змінних – наприклад, вік, склад родини, рівень утворення. Як змінні можуть виступати будь-які показники, які можна порівнювати один з одним (тобто вимірювати). Це може бути час виконання завдання, кількість помилок, рівень самооцінки, кількість правильно вирішених задач і якісні особливості їх виконання, особистісні показники, одержувані в психологічних тестах тощо. Часом здобувачам буває важко виділити змінні у роботах з соціальної роботи, де можливості використання традиційних і стандартизованих діагностичних методик чи тестів (з якими зазвичай асоціюється проблема виміру) обмежені. Варто мати на увазі, що в сфері соціальної роботи і соціальної педагогіки можуть широко використовуватися номінативні та порядкові шкали. Мовні висловлювання клієнта, види поведінкових реакцій, посмішки, погляди, – усе це може розглядатися як змінні. Головне – мати чіткі та ясні критерії їх віднесення до того чи іншого типу залежно від поставлених завдань.

При невеликих обсягах вибірки випробуваних, використовуваних зазвичай в кваліфікаційній роботі (25–30 осіб), доцільно вибрати непараметричні критерії, що дають велику вірогідність висновкам, незалежно від того, чи отримано в дослідженні нормальний розподіл даних. У деяких випадках статистично обґрунтовані висновки можуть бути зроблені навіть при вибірках у 5–10 випробуваних.

У багатьох дослідженнях здійснюється пошук взаємозв'язку соціальних показників у тих самих випробуваних. Для обробки відповідних даних можуть використовуватися коефіцієнти кореляції. Зв'язок величин одна з одною та їх залежності часто характеризується коефіцієнтом лінійної кореляції Пірсона і коефіцієнтом рангової кореляції Спірмена (додаток К).

У багатьох дослідженнях виявляється значущість змін (зрушення) яких-небудь параметрів і проявів за визначений проміжок часу, у визначених умовах (наприклад, в умовах консультативного чи реабілітаційного впливу). Формувальні експерименти в практичній соціальній роботі вирішують саме це завдання.

Важливо звернути увагу на обмеження, що має кожен критерій. Якщо один критерій не підходить для аналізу наявних даних, завжди можна знайти який-небудь інший, можливо, змінивши тип представлення самих даних. Перш ніж обробляти емпіричні дані, корисно перевірити, чи існують у

посібнику, яким ви користуєтеся, критичні значення, що відповідають кількості та типу ваших даних. В іншому випадку вас може чекати розчарування, коли ваші підрахунки виявляться даремними.

Після ознайомлення з процедурою обчислення критерію можна проводити «ручну» обробку даних чи скористатися статистичною програмою персонального комп'ютера. Методи математичної обробки даних важливо використовувати і для аналізу результатів практичної соціальної роботи. Для обґрунтування її ефективності корисно використовувати конкретні показники випробуваних «до» та «після».

2.5.3 Опис результатів експериментального дослідження

Важливо не тільки провести дослідження, але й правильно описати його. Підрозділу, який містить опис емпіричного дослідження чи розробки в сфері соціальної роботи та консультування, доцільно дати назву, що відображає зміст матеріалу.

У цьому підрозділі послідовно описуються отримані емпіричні результати, проводиться їх кількісний і якісний аналіз, обговорення та інтерпретація, робляться висновки. Якщо мета кваліфікаційної роботи – створення практичної методики, то важливо дати детальний опис її процедури, завдань на кожному етапі (діагностики, консультування, корекційної, реабілітаційної роботи), а також особливостей її використання у кваліфікаційній роботі здобувача. При цьому необхідно провести самоаналіз проведеної роботи та її результатів. При описі результатів емпіричної роботи доцільно спочатку дати загальну їх оцінку, далі перейти до більш детального опису використаних методик та отриманих даних. Краще перераховувати їх впорядковано, поділяючи на види. Наприклад, об'єктивні та суб'єктивні, вихідні та обчислені тощо.

Результати експериментального дослідження повинні бути представлені, насамперед, у числових значеннях вимірюваних величин:

- показники центральної тенденції (середньоарифметичне, мода, медіана);
- абсолютні та відносні частоти;
- стандартне відхилення, кореляція;
- значення критеріїв, використаних при порівнянні результатів різних груп;
- коефіцієнти лінійного і нелінійного зв'язку тощо – загалом, усі показники, що доводять висновки роботи.

У тексті роботи не потрібно наводити формули для підрахунку типових статистичних критеріїв і описувати процедуру їх обчислення. Передбачається, що рецензувати роботу буде кваліфікований фахівець, знайомий з основами математичної статистики. Досить назвати використані критерії та зробити посилання на джерело, з якого вони запозичені. При описі результатів необхідно навести середні по вибірці показники, вказати на значущість відмінностей, описати відповідні коефіцієнти кореляції чи інші математично-статистичні критерії, що застосовувалися при обробці даних.

Формули варто виділяти з тексту в окремий рядок. Зверху та знизу кожної формули необхідно залишити вільний рядок. Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів наводиться безпосередньо під формулою в тій самій послідовності, у якій вони наведені у формулі. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Формули нумеруються порядковою нумерацією в межах усієї роботи арабськими цифрами в круглих дужках у крайньому правому положенні напроти формули. Допускається нумерація формул у межах розділу. Якщо в роботі тільки одна формула, то її не нумерують.

При викладі результатів проведеного дослідження доцільно дотримуватись раніше встановленої послідовності завдань. Краще починати з загальних аспектів, переходячи до часткових.

Описувати експериментальне дослідження потрібно впорядковано, розбиваючи текст на значеннєві абзаци і розділи. Писати потрібно по можливості просто і коротко. Типова логіка викладу результатів експериментального дослідження припускає опис результатів, їх аналіз і формулювання висновків. Варто мати на увазі, що кількісні показники дозволяють порівнювати різнорідні дані. Важливо використовувати і якісні показники. При викладі результатів розробки методики практичної соціальної роботи дотримуються в основному тих самих вимог, що і при описі наукового дослідження. При описі розробки діагностичної методики необхідно навести основні психометричні показники, отримані на кожному етапі. При описі методики соціального консультування, корекційної, реабілітаційної роботи, а також методик соціальної профілактики і соціальної просвіти важливо орієнтуватися на вимоги до проведення формувального експерименту. Варто навести конкретні показники, що характеризують зміни в поведінці, типі реакцій особистості, психічних функціях, у діяльності, станах випробуваних (клієнтів) протягом консультативної, профілактичної, корекційної чи реабілітаційної соціальної діяльності. Порівняння показників до і після проведеної практичної роботи дозволяє переконливо довести значущість цих змін. Велику доказовість результатам додає зіставлення в дослідженні експериментальної та контрольної груп, емпіричне порівняння ефективності розробленої та вже існуючих методик.

Характерний стиль викладу результатів експериментального дослідження чи практичної соціальної роботи підпорядковується наступній логіці викладу:

- *розглянемо результати, отримані за допомогою методики...;*
- *вони представлені в таблиці...;*
- *як видно з таблиці, випробувані... відрізняються (характеризуються)...;*
- *таким чином, можна зробити висновок, що... .*

Стилістичне оформлення тексту може бути іншим, але саме така логічна послідовність викладу додає велику переконливість даним, що описуються. Важливо пам'ятати, що головна особливість як наукового дослідження, так і науково обґрунтованої розробки в сфері соціальної роботи полягає в

доказовості та вірогідності одержуваних нових знань. Доказовість результатам додають факти, виражені в якісній і кількісній формі. Тому їх представленню в роботі потрібно приділяти особливу увагу.

Корисно навести типові характеристики і приклади, що переконливо ілюструють ті чи інші твердження. При цьому важливо пам'ятати про етичну сторону в роботі соціального працівника та консультанта. Дані конкретного випробуваного наводяться анонімно. Типовою формою називання випробуваного є вживання його імені та ініціалів (наприклад, *«досліджуваний Андрій К. знайшов...»*).

Типова логіка викладу результатів у сфері практичної соціальної роботи припускає ясний і досить детальний опис усього процесу соціальної допомоги, консультування, діагностики, корекційної та реабілітаційної роботи. Важливо охарактеризувати новизну чи специфіку проведеної роботи на відміну від традиційно використовуваної методики, описати особливості поведінки клієнта на початку, у процесі та наприкінці дослідження, звертаючи увагу на ті зміни, що виявлялися в його діяльності. Як і в описі емпіричного наукового дослідження, тут цінується опора на факти, що надає переконливість і доказовість твердженням про ефективність проведеної практичної соціальної роботи чи консультування. Для доказу змін, що відбулися, використовуються і кількісні показники; важливо порівняти конкретні показники, особливості поведінки клієнта на початку і наприкінці дослідження. Послідовність викладу типу *«розглянемо..., як бачимо..., у такий спосіб»* залишається в силі і при описі результатів практичної соціальної роботи.

В експериментальному розділі роботи зазвичай наводиться велика кількість фактичного і цифрового матеріалу. Наочність йому додає використання таблиць, схем, діаграм тощо.

Таблиці (додаток Д) являють собою упорядковані по горизонталі і вертикалі набори кількісних і якісних даних. Таблицю варто розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, чи на наступній сторінці. Таблиці нумеруються арабськими цифрами послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. У лівому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис Таблиця із зазначенням номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між яким ставиться крапка, від назви таблиці номер відділяє тире, наприклад: **Таблиця 2.1** – (перша таблиця другого розділу).

При переносі таблиці на іншу сторінку заголовки її граф повторюють. Якщо заголовки граф таблиці великі, допускається їх не повторювати; у цьому випадку варто пронумерувати графи і повторити їх нумерацію на наступній сторінці. Загалом заголовки таблиці не повторюють; над нею розміщують слова *Продовження таблиці...* із зазначенням її номера.

Допускається нумерація таблиць як наскрізна – по всій роботі, так і в межах розділу. Якщо в роботі одна таблиця, її не нумерують.

У таблицях рекомендується використовувати вертикальні лінії для більш чіткого поділу стовпців чи робити проміжки між ними не менш 4 мм. Горизонтальні лінії варто використовувати тільки для виділення головних розділів таблиці. Однак, коли стовпчики таблиці містять цифри, читання утрудняється, тоді можна використовувати поділяючі лінії.

Кожна таблиця повинна мати назву, яка має відображати її зміст, бути конкретною і стислою. Назву таблиці пишуть з першої великої літери і розташовують над таблицею (починаючи над верхнім лівим кутом). Крапка наприкінці заголовка не ставиться. Лапки для виділення слова **Таблиця** чи її назви не використовуються.

Графи рядків і стовпців таблиці також повинні мати заголовки, що починаються з великих букв, і підзаголовки, що пишуться з малих літер, якщо підпорядковуються заголовку. Заголовки граф вказуються в однині. Графу «№ з/п» у таблицю включати не слід. Якщо заголовки граф дуже довгі, то вони можуть бути замінені короткими умовними чи цифровими скороченнями.

Стандартний вигляд таблиць для представлення первинних результатів: по рядках – випробувані, по стовпцях – значення вимірюваних параметрів. У таблицях доцільно розміщати зведені підсумки статистичної обробки, а також інші типи систематизованих даних.

Таблицю варто розміщати так, щоб читати її можна було без повороту роботи. Якщо таке розміщення неможливе, таблицю розташовують так, щоб її можна було читати, повертаючи роботу за годинниковою стрілкою.

Якщо цифрові чи інші дані в якому-небудь рядку таблиці відсутні, то ставиться прочерк. Якщо всі показники, наведені в якій-небудь графі, виражені в тих самих одиницях виміру, то її позначення міститься в дужках після заголовка графи. Замінити лапками повторювані в таблиці елементи – цифри, знаки та інші – не допускається. Примітки до таблиці роблять одразу під її текстом, а не в кінці сторінки. Виноски позначають «зірочкою».

При вертикальному записі чисел дотримуються принципу розряд під розрядом, одиниці під одиницями, десятки під десятками тощо. Якщо зустрічаються цілі та дробові числа, то слід цілі записувати у вигляді дробових, наприклад:

1234	2,7
5	2,0
678	4,0 тощо.

При наявності в тексті невеликого за обсягом цифрового матеріалу його недоцільно оформляти в таблицю, а варто давати у вигляді тексту, розташовуючи цифрові дані в стовпчики.

Для представлення емпіричних даних корисно використовувати такі графічні форми, як діаграми, гістограми, полігони розподілу, а також різні графіки. Їх варто розташовувати в роботі безпосередньо після тексту, у якому вони згадуються вперше, чи на наступній сторінці, якщо в зазначеному місці вони не вміщуються.

Залежності між досліджуваними параметрами наочно можуть відображатися у побудові діаграм і графіків (додаток Д). Рекомендації з побудови діаграм і графіків:

- графік і текст повинні взаємно доповнювати один одного;
- графік повинен бути зрозумілим і включати всі необхідні позначення;
- на одному графіку не дозволяється зображувати більше чотирьох кривих;
- лінії на графіку повинні відбивати значущість параметра, найважливіші значення необхідно позначати цифрами;
- написи на осях варто розташовувати внизу (вісь абсцис) і ліворуч (вісь ординат);
- точки на різних лініях прийнято позначати кружками, квадратами і трикутниками.

Діаграми використовуються головним чином для зображення співвідношення між величинами. Це спосіб графічного зображення величин за допомогою фігур (секторів, стовпців тощо), площі яких пропорційні величинам. Сполучені діаграми дозволяють в одному полі об'єднати дві діаграми, що мають однакові оцінки на осі абсцис, але різний розмах варіювання значень ознак, величина яких відображається на осі ординат. Секторна діаграма – діаграма, у якій значення (зазвичай відсотки) зображені у вигляді кругових секторів. Різновидом діаграм є гістограма – стовпчаста діаграма, що складається з вертикальних прямокутників, розташованих на одній прямій (наприклад, осі абсцис). Гістограми часто використовуються для графічного представлення щільності розподілу (частотного розподілу), при якому число випадків у класі зображується у вигляді вертикальних смуг (стовпчиків). По осі абсцис відкладають значення величини, що спостерігається, а по осі ординат – її частоти (відношення числа спостережень, що потрапили в цей проміжок, до числа всіх спостережень) у кожному з проміжків, ділені на довжину проміжків. У результаті виходить східчаста лінія.

Для відображення кореляційних зв'язків між параметрами можна використовувати схему, що називається кореляційною плеядою. Параметри зображуються кружками, усередині них проставляються номери ознак, а нижче записується назва ознаки (параметра). Якщо записуються номери, то вони повинні бути розшифровані в підписах до малюнка. Лінії, що з'єднують кружки, кодують характер кореляційних зв'язків. Наприклад, позитивні зв'язки можуть бути зображені суцільними лініями, негативні – переривчастими, зв'язки, достовірні на рівні 5 %, – однією лінією, а достовірні на рівні 1 % – двома лініями. Використані позначення повинні бути пояснені в тексті під рисунком. Ознаки краще розподіляти групами, що поєднують їх за яким-небудь критерієм. У центрі кореляційної плеяди розміщують або найбільш важливий параметр, або той, у якого найбільше число значущих коефіцієнтів кореляції.

Всі ілюстрації, графіки, діаграми в роботі позначаються словом **Рисунок** і нумеруються арабськими цифрами порядковою нумерацією в межах розділу (за винятком ілюстрацій, поданих у додатках). Номер ілюстрації по-

винен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка, а також ставиться тире перед назвою рисунку. Наприклад, **Рисунок 1.1** – (перший рисунок першого розділу). Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією (додаток Д). При необхідності після назви рисунка міститься текст, що пояснює його зміст і позначення.

Ілюстрації як і таблиці, які розміщені на окремих сторінках кваліфікаційної роботи, включають до загальної нумерації сторінок.

На всі таблиці, діаграми, схеми, ілюстрації повинні бути дані посилання в тексті. Недооцінка словесного опису кожної таблиці, діаграми, графіка є методичною помилкою. Неправильно думати, що в таблиці, на діаграмі «і так все видно». Детальний опис даних допомагає аналізу та узагальненню результатів, додає доказовості висновкам.

При посиланнях на таблиці варто писати: *«відповідно до даних таблиці 5»*, *«як видно з таблиці 5»* чи *«результати, наведені в таблиці 5, показують, що...»*. Посилання може наводитися в дужках, наприклад, *(таблиця 5)*.

При посиланнях на рисунки пишеться: *«Як показано на рисунку 6...»*, *«з рисунка 3 видно, що...»* або в дужках вказується *(рисунок 1.3)* тощо. Якщо далі по тексті необхідно повторно звернутися до рисунка, то посилання на нього робиться у такий спосіб: *(див. рисунок 2.6)*.

Посилання на додатки можуть подаватися, наприклад, таким чином: *«дані, отримані в результаті первинної обробки, наведені в ДОДАТКУ А»*, чи *«програма реабілітаційних занять, використана в роботі, наводиться в ДОДАТКУ Б»*.

При використанні числівників у тексті потрібно звернути увагу на правильне їх написання. Однозначні кількісні числівники (від нуля до дев'яти) пишуться словами, якщо при них немає одиниць виміру. Наприклад, *«у двох випадках з восьми»* (неправильно – *«у 2 випадках з 8»*). Багатозначні кількісні числівники пишуться цифрами. Наприклад, *«67 випробуваннях»* (неправильно – *«шістдесят сім випробуваннях»*). Числа зі скороченим позначенням одиниць вимірювання пишуться цифрами. Кількісні числівники при записі арабськими цифрами не мають відмінкових закінчень, якщо супроводжуються іменниками. Наприклад, правильно написати *«у 30 випадках з 100»* (неправильно – *«у 30-ти випадках з 100»*).

Однозначні та багатозначні порядкові числівники часто пишуться словами: *«дев'яносто п'ятий»*. Якщо порядкові числівники записуються арабськими цифрами і відмінюються в тексті, то відмінкові закінчення числівників, що закінчуються на два голосних, «й» чи приголосний, складаються з однієї букви. Наприклад, «шоста» – *«6-й»*, а не *«6-ий»*. Відмінкові закінчення числівників, що закінчуються на голосну, складаються з двох букв, наприклад, «експеримент першого типу» – *«експеримент 1-го типу»* (а не *«1-о типу»*).

Важливою частиною опису емпіричного дослідження чи розробки в галузі соціальної роботи повинні стати опис та інтерпретація отриманих результатів. Тому після наведення в тексті кількісних і якісних даних, необ-

хідно їх зіставити, аналітично описати, узагальнити, дати їм пояснення, виходячи з досвіду попередніх досліджень інших авторів, логіки наукового аналізу, а також власного розуміння механізмів досліджуваних явищ.

Що стосується інтерпретації результатів, то вона завжди тією чи іншою мірою можлива і суб'єктивна. Тому стиль її викладу часто включає такі вирази як: *«це може визначатися тим, що...»*, *«на нашу думку...»*, *«на наш погляд, цей факт може бути інтерпретований як...»*.

3 СТРУКТУРА І ЗМІСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У кваліфікаційній роботі виділяються такі *структурні елементи*:

- титульний аркуш (додаток А);
- анотація (додаток В);
- зміст (додаток Г);
- вступ;
- основний зміст роботи, що зазвичай складається з двох розділів;
- висновки;
- перелік джерел посилання;
- додатки.

Анотація являє собою стислий та інформативний опис кваліфікаційної роботи. Має містити тему роботи, прізвище та ініціали автора та керівника роботи, кількість сторінок, таблиць, рисунків, додатків, джерел згідно з переліком посилань. У анотації також має бути представлений стислий опис розділів роботи та перелік ключових (5–10 слів або словосполучень), підпис автора та дата подання роботи до захисту. Анотація має мати обсяг не більше 500 слів і розміщуватися на одній сторінці листа ф. А4.

Зміст (план) наводиться на початку роботи і включає в себе найменування структурних частин кваліфікаційної роботи: вступ, назви всіх розділів основної частини, висновок, перелік джерел посилання і додатки з зазначенням номерів сторінок, з яких починаються ці структурні елементи.

Вступ є ввідною частиною кваліфікаційної роботи, з якої починається виклад матеріалу. Його обсяг, як правило, не повинен перевищувати 3–4 с. У загальному обсязі роботи вступ повинен становити до 10 %.

Вступ має містити наступні *елементи*:

- чітке і коротке обґрунтування актуальності обраної теми, тобто доводиться необхідність проведення дослідження для вирішення якогось питання;
- відображення рівня вивченості проблеми, тобто характеристика стану проблеми, ступінь її розробленості в працях вітчизняних і зарубіжних фахівців;
- визначення об'єкта і предмета дослідження;
- формулювання мети і декількох завдань дослідження;
- формулювання гіпотези (необов'язково), тобто припущення, використовуюваного для пояснення соціальних явищ або процесів;

– вказівку на методологію і методи дослідження; наводяться назви та особливості використаних автором методик і методів, розкривається та обґрунтовується логіка дослідження;

– зазначення бази дослідження та вибірки досліджуваних;

– наукову новизну (необов'язково) і практичне значення результатів кваліфікаційної роботи, тобто відомості про практичне застосування одержаних результатів або рекомендації щодо їх використання;

– приклади апробації результатів роботи студента (виступи на конференціях, семінарах тощо);

– опублікування результатів, вказується кількість статей в наукових журналах, збірниках, тезах доповідей і виступів на конференціях, в яких опубліковані результати кваліфікаційної роботи.

Якщо у роботі наводяться маловідомі скорочення, нові символи, позначення, то їх перелік надається перед вступом і вноситься до змісту як **СКОРОЧЕННЯ ТА УМОВНІ ПОЗНАКИ**. Їх друкують в дві колонки, де зліва наводять скорочену назву, а справа – її тлумачення:

СЗОШ – спеціалізована загальноосвітня школа.

ЦСССДМ – центр соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді.

Основна частина кваліфікаційної роботи зазвичай представлена двома розділами, які доцільно розділити на більш дрібні за своїм обсягом структурні частини – підрозділи, чітко позначивши тим самим питання, досліджувані в рамках кожного розділу. Всі підрозділи кваліфікаційної роботи повинні бути приблизно однакові за обсягом (8–12 с.).

Умовно основну частину можна розділити на теоретичну та практичну частини, причому на теорію може відводитися до 1/3 обсягу роботи, а на практику – 2/3.

У теоретичному розділі роботи можуть бути відображені такі питання:

– історія виникнення проблеми, її сучасний стан, тенденції розвитку, типові труднощі, що виникають при вивченні проблеми та шляхи її вирішення;

– соціально-демографічна, соціально-психологічна, соціально-педагогічна характеристики групи клієнтів, яким присвячена кваліфікаційна робота, специфіка розвитку, сучасний стан;

– наукове обґрунтування організаційного та правового функціонування соціальної служби, історичні відомості, основні напрями роботи;

– характеристика та аналіз основних теоретичних концепцій і підходів до вирішення тієї чи іншої проблеми;

– аналіз основних і приватних технологій, що використовуються в роботі установ певного типу або з конкретною групою клієнтів;

– аналіз основних напрямів роботи установи, специфіка її функціонування, теоретичне обґрунтування діяльності соціальної (соціально-педагогічної) служби тощо.

Таким чином, в теоретичній частині розкривається значущість вирішення поставлених завдань в досліджуваному полі, зачіпаються дискусійні

питання, при цьому студенту важливо показати свою позицію, а не обмежуватися тільки описом точок зору, існуючих в науковій літературі.

У *експериментальному розділі* роботи можуть бути відображені:

- експериментальний або практичний матеріал щодо загальної структури, функцій, матеріальної бази, кадрового забезпечення установи, контингенту людей, що потребують захисту та підтримки;
- аналіз статистичних даних щодо досліджуваної ситуації;
- опис моделі, методів і методик дослідження, обґрунтування їх вибору, посилання на джерела, з яких вони взяті; методики повинні бути викладені докладно в тексті або в додатку;
- опис плану експерименту, мети та завдань кожного його етапу;
- опис бази дослідження та вибірки випробуваних із зазначенням їх соціально-психологічних характеристик (статі, віку, соціального стану тощо);
- характеристика умов (включаючи дату та місце проведення) експерименту, його етапів і процедур, обставин, які могли вплинути на результат;
- способи обробки первинних даних (включаючи методи математично-статистичної обробки результатів), обґрунтування вибору цих способів;
- виклад отриманих експериментальних фактів; зведених таблиць первинних результатів, графіків, діаграм, схем з поясненнями до кожної з них; якщо якісь з цих матеріалів займають багато місця, їх можна помістити в додаток;
- у разі відсутності констатувального експерименту (при здійсненні порівняльного аналізу) наводяться джерела емпіричних даних, основні емпіричні показники, що підлягають вивченню;
- опис та аналіз результатів практичного дослідження, проблем, що виникають у процесі їх осмислення;
- детальний опис формульовального експерименту або його програми, використовуваних принципів, методів і форм діяльності тощо;
- висновки за результатами експериментальної роботи;
- рекомендації та заходи щодо вдосконалення організації та здійснення соціальної роботи з певною соціальною групою, рішення певної соціальної (соціально-педагогічної) проблеми тощо.

Таким чином, практична частина містить самостійний аналіз матеріалів емпіричного дослідження, сприяє детальному розкриттю сутності досліджуваних проблем і способів їх вирішення.

Висновки до розділу необхідно наводити у кожному розділі, що дозволить чітко сформулювати підсумки кожного етапу дослідження. Висновки ж до підрозділів складаються зазвичай з трьох–чотирьох узагальнюючих пунктів і містить підсумки роботи, найважливіші положення, до яких прийшов автор, практичну і теоретичну їх значущість, можливості впровадження та подальші перспективи роботи над темою, практичні рекомендації щодо використання результатів дослідження. Висновки та рекомендації повинні безпосередньо впливати з тих завдань, які були поставлені в кваліфікаційній роботі.

Загальні висновки формують стисло, лаконічно та аргументовано, уникаючи великої кількості загальних слів і бездоказових тверджень. Загальний висновок не повинен перевищувати 2–3 с.

Перелік джерел посилання повинен включати літературні та нормативно-правові джерела, використаних студентом при написанні кваліфікаційної роботи. Обсяг – від 40 літературних джерел.

Додатки подаються після бібліографії та включають в себе додаткові або допоміжні матеріали, на які посилається автор роботи і які, щоб уникнути захаращення тексту основної частини науково-дослідної роботи, виносяться за її межі. До таких матеріалів відносяться таблиці, схеми, графіки, заповнені анкети, конспекти занять, плани роботи, нормативно-правові документи.

4 ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Заключний етап виконання роботи – її оформлення. Це найскладніший етап, оскільки потрібно узагальнити все, що було напрацьовано в теоретичному і практичному плані, і правильно оформити роботу. Неправильне або недбале оформлення кваліфікаційної роботи позначиться на її якості та оцінці. Тому необхідно звертати увагу на поєднання теоретичної правильності роботи, її практичної спрямованості з грамотним і точним оформленням.

4.1 Оформлення висновків

Чітко і ясно сформульовані висновки повинні бути важливою частиною тексту кваліфікаційної роботи при завершенні опису будь-якого фрагмента роботи. При викладі результатів дослідження цьому повинне надаватися особливе значення. У кінці кожного розділу подаються **Висновки до розділу** обсягом до одної сторінки.

Особливе значення має надаватися написанню розділу «**ВИСНОВКИ**». Їх потрібно викладати стисло і лаконічно. Спочатку коротко оцінюють стан проблеми, яка досліджується у кваліфікаційній роботі. Далі розкривають шляхи її розв'язання.

Загальні висновки не повинні дублювати висновки окремих розділів, вони мають бути більш всеохоплюючими, цілісними, узагальнювати результати досліджуваної теми, відображати те нове, суттєве, що саме виносить на обговорення і оцінку у процесі публічного захисту роботи.

Обсяг, що рекомендується, – не більш трьох сторінок. Нумерація висновків у цьому розділі додає їм велику чіткість і структурованість. Бажано, щоб у розділі «**ВИСНОВКИ**» було не більш 7–10 висновків загального і конкретного виду, котрі дозволять читачу побачити головні досягнення роботи, проведеної здобувачем. Висновки з емпіричної частини кваліфікаційної роботи являють особливу цінність.

У загальних висновках необхідно наголосити на якісних та кількісних показниках здобутих результатів, обґрунтувати достовірність результатів, викласти рекомендації щодо їх використання.

4.2 Оформлення переліку джерел посилання

Завершується текст переліком використаної літератури: наукових монографій, методичних посібників, журнальних і газетних статей, підручників тощо. Перелік літератури складається в алфавітному порядку, містить в середньому 40–50 пронумерованих найменувань. Посилатися слід на останнє видання публікацій. Посилання в тексті кваліфікаційної роботи на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком джерел, виділеним квадратними дужками. Посилаючись на джерело слід мати на увазі, що кількість посилань має бути оптимальною, тобто не надто надмірною чи мізерною.

Перелік джерел посилання розміщують після висновків. У списку повинні наводитись лише ті джерела, які дійсно використовуються автором при написанні кваліфікаційної роботи. До **ПЕРЕЛІКУ ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ** слід включати лише ті джерела, на які у тексті є посилання, а також ті, які використано при викладі тих чи інших наукових положень. Перелік складається із законодавчих актів, нормативних документів, вітчизняної та зарубіжної наукової, навчально-методичної та спеціальної літератури, фахових видань, ресурсів інтернет, іноземних джерел (2–3 позиції). Необхідно відмітити, що **25 % джерел посилання має складати новітня література за останні 5 років**. Варто наголосити, що назва джерел подається тією мовою, якою вони видані. Не потрібно перекладати їх на українську мову.

У реквізитах вказують прізвище та ініціали автора (авторів або укладачів, якщо їх не більше трьох), назву роботи, місце видання, видавництво, рік видання; кількість сторінок; при використанні зібрань творів, збірок, часописів і газет – прізвище та ініціали автора, найменування статті (роботи).

В оформленні відомостей про літературні джерела існує багато розбіжностей, пов'язаних з частими змінами стандартів. При цьому завжди зберігається принцип єдиного порядку, якого автор дотримується в описі бібліографії. Наприклад, якщо в одній назві подається інформація про видавництво, то цей самий компонент повинен бути і в усіх інших назвах цього типу. Орієнтиром в оформленні бібліографії виступають відомості про книгу, які подаються в ній на другій сторінці.

Бібліографічний опис джерел складають відповідно до чинних стандартів з бібліотечної та видавничої справи. Перелік джерел посилання слід подавати в алфавітному порядку або ж порядку посилання на те чи інше джерело в тексті кваліфікаційної роботи. Його оформляють згідно вимог Національний стандарту України «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання. ДСТУ 8302:2015». У перелік джерел посилання обов'язково мають бути включені **статті або тези, статі автора за темою кваліфікаційної роботи**.

Усі випадки використання контенту, створеного або суттєво зміненого за допомогою систем штучного інтелекту, 29 підлягають оформленню в списку використаних джерел. Рекомендується групувати записи ШІ-джерел наприкінці списку окремим підзаголовком: «Джерела, згенеровані засобами штучного інтелекту». У тексті інформацію, згенеровану ШІ, можна позначити так: Відповідь отримано за допомогою штучного інтелекту ChatGPT (OpenAI) у результаті запиту: «Поясни, що таке СОУ» (дата звернення: 10.08.2025). У короткій формі після цитування подати бібліографічне посилання. Усі записи мають містити назву інструмента, версію моделі (якщо є), розробника, дату звернення та URL-посилання, якщо воно доступне. Порухення цих вимог розглядається як порушення академічної доброчесності. Приклад одного зі способів оформлення бібліографії наведено у додатку Е.

4.3 Оформлення додатків

У *додатках* міститься допоміжний матеріал, що в основній частині захащає текст і утрудняє його сприйняття. До нього відносять:

- повний опис методик дослідження;
- результати первинної обробки даних емпіричного дослідження чи практичної соціальної (соціально-педагогічної) роботи, виконаної студентом;
- таблиці деяких емпіричних даних, отриманих у ході дослідження;
- копії документів, витягів із законодавчих документів, звітів, результатів соціологічних опитувань;
- докладний опис розвиваючих програм, методик діагностики, використаних студентом у роботі.

У додатках подаються також анкети (складені самостійно), за допомогою яких здійснювався збір емпіричного матеріалу, конспекти виховних заходів, протоколи спостережень, сценарії свят, рисунки, фотографії слайди тощо.

Додатки повинні допомогти читачу поглибити уявлення про виконану роботу, переконати його в обґрунтованості та доказовості наведених висновків. Варто пам'ятати, що всі матеріали дослідження, важливі для його розуміння, наводяться в основному тексті роботи. Суть всіх етапів і результатів дослідження повинна бути зрозуміла з основного тексту (без звертання до додатка).

Кожний додаток треба починати з нової сторінки із зазначенням зверху посередині сторінки слова «ДОДАТОК» із першої великої літери і його послідовного буквеного позначення великими літерами української абетки *за винятком літер І, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь*. Наприклад: «ДОДАТОК А», «ДОДАТОК Б» і т.д. Додатки розміщують у порядку появи посилань у тексті магістерської роботи. Текст кожного додатка починають з нової сторінки. Якщо в роботі є лише один додаток, то його позначають як «ДОДАТОК А».

4.4 Вимоги щодо оформлення кваліфікаційної роботи

Перш ніж подавати роботу керівнику, а тим більше готувати остаточний її варіант для здачі на кафедру, студент повинен уважно переречити її текст, критично оцінюючи власну логіку викладу, ясність опису матеріалу, ступінь переконливості та доказовості, стилістичне і граматичне оформлення. Текст роботи пишеться державною мовою.

ЗМІСТ містить у собі назви всіх розділів і підрозділів тексту роботи, починаючи з розділу **«ВСТУП»** і закінчуючи розділами **«ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ»** і **«ДОДАТКИ»**. При цьому в правій частині сторінки змісту точно напроти назв розділів вказуються номери сторінок, на яких починаються відповідні розділи.

Обсяг основного тексту кваліфікаційної роботи повинен бути достатнім для розкриття розглянутої проблеми. Найчастіше це 2,5–3 друкованих аркуші (60–70 с. ф. А4). До цього обсягу не включають перелік джерел посилання та додатки. Допускається відхилення в межах 10 %. У випадку великої кількості матеріалу, зібраного в процесі роботи, важливим завданням здобувача є добір головного, істотного, необхідного для розкриття теми і доказу основних положень роботи. Деякі матеріали довідкового характеру можуть бути поміщені в додатки. Додатки не входять у загальний обсяг роботи.

Текст кваліфікаційної роботи друкують з одного боку аркуша формату А 4 (210 x 297 мм) через півтора міжрядкових інтервала (29–30 рядків на сторінці). Шрифт – Times New Roman, розмір кегля – 14, абзацний відступ – 1,25. Розмір шрифту для написання заголовків у рядках і колонках таблиць встановлює здобувач – виконавець роботи. Приклади виділяються курсивом. Текст роботи потрібно друкувати, дотримуючись таких розмірів полів: ліворуч – орієнтовно 30 мм, праворуч – 15 мм, зверху – 25 мм, знизу – 20 мм. Сторінки слід нумерувати арабськими цифрами, вверху аркуша справа. Нумерація сторінок роботи починається з титульного аркуша, при цьому дотримується наскрізна нумерація по всьому тексту. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться. Ілюстрації, таблиці, графіки можуть міститися в тексті роботи чи на окремих сторінках (аркушах), що включаються в загальну нумерацію.

Кваліфікаційна робота повинна бути скомплектована та зброшурована у відповідній послідовності:

1. Титульний аркуш (додаток А).
2. Академічна довідка (з деканату).
3. Завдання на кваліфікаційну роботу (надруковане з двох сторін аркуша ф. А4) – додаток Б.
4. Анотація кваліфікаційної роботи (додаток В).
5. Зміст (починається з п'ятої сторінки).

До внутрішньої сторінки обкладинки кваліфікаційної роботи здобувач приклеює конверт, у якому розміщує зовнішню рецензію, відзив

керівника, довідку про результати перевірки роботи на унікальність, заяву здобувача про згоду на обробку та збереження університетом кваліфікаційної роботи в інституційному репозитарії Університету та висновок експертної комісії кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки про допуск кваліфікаційної роботи до захисту.

5 ДОТРИМАННЯ ВИМОГ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

У Хмельницькому національному університеті ухвалено низку документів, у яких викладено політику і стандарти та описано процедуру дотримання академічної доброчесності всіма учасниками освітнього процесу. Такими документами є: «Стратегія розвитку Хмельницького національного університету», «Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Хмельницькому національному університеті», «Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Хмельницького національного університету», «Порядок перевірки академічних творів суб'єктів академічної діяльності ХНУ на дотримання академічної доброчесності», «Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти у Хмельницькому національному університеті», «Положення про діяльність Хмельницького національного університету у сфері інтелектуальної власності», «Політика використання штучного інтелекту у Хмельницькому національному університеті» та ін.

Дотримання академічної доброчесності є обов'язковою вимогою під час підготовки кваліфікаційної роботи та необхідною умовою її допуску до захисту. Здобувач несе персональну відповідальність за самостійність виконання роботи, коректність використання і цитування джерел, достовірність представлених результатів та відповідність цифрової копії друкованому примірнику. Після попереднього захисту здобувач подає керівникові остаточний варіант роботи у друкованому вигляді та ідентичну цифрову копію у форматі PDF, а також підписану заяву про згоду на її перевірку спеціалізованими програмними засобами.

Перевірка кваліфікаційної роботи на дотримання академічної доброчесності здійснюється за допомогою **StrikePlagiarism** та **Anti-Plagiarism** упродовж трьох робочих днів. Перевірці підлягає основний текст від вступу до висновків включно; додатки обов'язковій перевірці не підлягають. За рішенням вченої ради факультету та/або кафедри робота також може перевірятися на наявність контенту, згенерованого штучним інтелектом. Для кваліфікаційних робіт здобувачів освітньо-професійних програм мінімально допустимий рівень унікальності тексту становить **75 %**, а коефіцієнт подібності КПІ у StrikePlagiarism не повинен перевищувати **25 %**. Не допускаються штучні модифікації тексту, спрямовані на спотворення результатів перевірки.

Результати програмної перевірки аналізує Експертна комісія з урахуванням характеру виявлених текстових збігів, змісту роботи та інформації керівника. За результатами експертизи кваліфікаційна робота **допускається до захисту, направляється на доопрацювання з обов'язковою повторною перевіркою або не допускається до захисту**. У разі доопрацювання керівник ознайомлює здобувача з результатами перевірки та визначає шляхи усунення недоліків; повторна перевірка роботи спеціалізованими програмними засобами допускається не більше одного разу протягом поточного навчального року. До захисту допускається кваліфікаційна робота, яка пройшла встановлені процедури попереднього контролю та отримала позитивне рішення Експертної комісії щодо дотримання академічної доброчесності. Після прийняття рішення про допуск до захисту, експертна комісія передає відповідне рішення секретарю екзаменаційної комісії.

6 РЕЦЕНЗУВАННЯ І ЗАХИСТ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Захист кваліфікаційної роботи здобувача відбувається в два етапи. Перший етап – попередній захист на кафедрі відповідно до сформованих комісій та списків студентів. Другий етап – відкритий захист перед державною екзаменаційною комісією.

Для визначення ступеня готовності здобувача до захисту кваліфікаційної роботи проводиться попередній захист. У ході попереднього захисту виявляються переваги і недоліки виконаної роботи, здійснюється підготовка студента до захисту кваліфікаційної роботи на засіданні державної екзаменаційної комісії (ДЕК). Після успішного попереднього захисту кваліфікаційна робота в електронному вигляді подається на випускову кафедру не пізніше ніж за 14 днів до захисту для перевірки її на унікальність.

У разі успішного результату, відповідальною особою від кафедри видається довідка з показниками унікальності тексту кваліфікаційної роботи та роздрукована і зброшурована робота подається керівнику для складання на неї відзиву. Кваліфікаційні роботи здаються заздалегідь з тим, щоб у керівника було достатньо часу для написання відзиву. Протягом 2–3 днів керівник повинен вичитати роботу та зробити висновок про її допуск чи не допуск до захисту. У відзиві керівника викладається:

- актуальність теми;
- ступінь наукового та практичного значення праці;
- рівень підготовки студента до виконання професійних обов'язків;
- ступінь самостійності у виконанні кваліфікаційної роботи;
- виконання поставлених завдань та оригінальність їх вирішення;
- уміння використовувати джерела інформації, зокрема літературу;
- ступінь володіння методами дослідження;

- повнота та якість розроблення теми, завершеність роботи;
- логічність, послідовність, аргументованість, літературна грамотність викладення матеріалу;
- можливість практичного застосування роботи або окремих її частин;
- висновок про те, якою мірою робота відповідає вимогам, що висуваються до таких праць;
- рекомендація до захисту кваліфікаційної роботи із зазначенням рекомендаційної оцінки.

Відзив керівник друкує у одному примірнику, підписує його особисто, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання, почесні звання та дату.

Здобувач знайомиться з відзивом і готується до захисту.

Після отримання відзиву керівника кваліфікаційна робота передається рецензенту для написання рецензії. Склад рецензентів затверджує декан факультету за поданням завідувача випускової кафедри.

Рецензентами можуть бути науково-педагогічні працівники з інших вищих закладів освіти чи установ, які працюють на випускових кафедрах, що готують фахівців зі спеціальності «Соціальна робота та консультування», а також спеціалісти установ чи підприємств, які є професіоналами у сфері соціальної роботи та консультування або суміжних професій. Для здобувачів, які навчаються без відриву від виробництва, рецензентом кваліфікаційної роботи може бути фахівець підприємства (установи), де він працює.

Рецензія – це критичний відзив, що містить оцінку роботи, розкриває її переваги і недоліки. Завдання рецензента – допомогти ДЕК всебічно та об'єктивно оцінити кваліфікаційну роботу щодо її наукового та літературного рівня. Отже, визначаючи якість кваліфікаційної роботи, рецензент повинен проаналізувати її, керуючись принциповими міркуваннями, що усувають будь-яку суб'єктивну думку.

У рецензії викладається характеристика роботи в цілому та окремих її розділів; актуальність теми, її відповідність тексту кваліфікаційної роботи, новизна запропонованих методів вирішення поставлених завдань. Особливо відзначаються ті роботи, які відрізняються самостійністю рішень. Вказуються розділи, де є недоліки і потрібно доопрацювання.

У рецензії відзначається відповідність змісту кваліфікаційної роботи поставленим цілям і завданням; рівень теоретичної підготовленості студента, наявність вміння самостійно використовувати отримані знання при вирішенні конкретних завдань. Відзначаються ті розділи роботи, які характеризують дослідницькі здібності випускника. Крім цього, зазначається послідовність і ясність викладу матеріалу, використання новітніх досягнень в області науки, можливість використовувати результати кваліфікаційної роботи на практиці.

У докладному аналізі кваліфікаційної роботи наводять перелік помічених недоліків, наприклад: неточних і неправильних визначень та формулювань, смислових і стилістичних вад.

У кінці рецензії повинен бути сформульований чіткий висновок про те, чи можна рекомендувати цю кваліфікаційну роботу до захисту.. Негативна оцінка не є підставою для відхилення кваліфікаційної роботи від її захисту.

Рецензію складають в одному примірнику. Її підписує рецензент, зазначивши свої ініціали, прізвище, посаду, науковий ступінь, вчене звання, почесні звання і дату. Підпис рецензента засвідчують в установі, в якій він працює. Зміст рецензії доводиться до відома здобувача не пізніше, ніж за 10 днів до захисту кваліфікаційної роботи. Здобувач використовує рецензію для підготовки відповідей на зауваження, якщо такі є. Внесення змін після отримання рецензії не допускається.

Друкований та цифровий примірник кваліфікаційної роботи з письмовим відзивом керівника та рецензента подається на кафедру не пізніше ніж за 10 днів до захисту. Друкований примірник кваліфікаційної роботи та її цифрова копія, яка оформлюється одним файлом у форматі *.pdf, де назвою файлу є прізвище автора, наприклад, Василенко.pdf, повинна бути повністю ідентичною за змістом друкованому примірнику роботи. При її відповідності всім вимогам випускової кафедри, завідувач допускає магістранта до захисту, ставлячи відповідний запис на титульному аркуші роботи. Якщо кваліфікаційна робота не відповідає цим вимогам, завідувач кафедри може не допустити здобувача до захисту. Рішення завідувача про недопущення кваліфікаційної роботи до захисту має бути затверджено на засіданні кафедри.

Не пізніше ніж за **п'ять днів до захисту** кваліфікаційні роботи у передаються до Наукової бібліотеки Університету для розміщення в Інституційному репозитарії. У репозитарії роботи розміщуються з наданням вільного доступу без проходження автентифікації. Секретар екзаменаційної комісії перевіряє наявність розміщених кваліфікаційних робіт та інформує про це членів екзаменаційної комісії.

Цифрова копія кваліфікаційної роботи, призначена для розміщення в Інституційному репозитарії, має містити скан титульного аркуша та завдання з усіма необхідними підписами і датами, анотацію з підписом здобувача, зміст, вступ, основні розділи, висновки, перелік джерел посилання, додатки за потреби, а також скан заяви здобувача на перевірку кваліфікаційної роботи спеціалізованими програмними засобами та згоду на обробку й збереження роботи в Інституційному репозитарії Університету.

Підсумкова державна атестація обов'язково включає захист кваліфікаційної роботи, яка також потребує значних зусиль, уваги і часу випускника.

Захист кваліфікаційної роботи проходить на відкритому, в присутності всіх бажаючих, засіданні ДЕК, до якої входять представники випускової кафедри, а також запрошені фахівці з установ соціальної сфери та інших університетів, які здійснюють підготовку фахівців з соціальної роботи і соціальної педагогіки.

Дата, час та місце засідань ДЕК з захисту кваліфікаційних робіт встановлюються деканами факультетів та доводяться до відома здобувачів зазвичай не менше, ніж за місяць до захисту. Процедура захисту суворо регламентується і виглядає наступним чином: спочатку здобувач, який захищає кваліфікаційну роботу, робить коротке повідомлення за темою роботи, в якому викладаються мотиви вибору теми, тобто її актуальність, мета і завдання дослідження, використані методи, отримані результати, їх обґрунтування та висновки. На виступ студента відводиться близько 10-12 хв.

Крім традиційних схем, підсумкових таблиць, графіків, під час захисту кваліфікаційної роботи бажано використовувати сучасні технічні засоби – мультимедійні проектори, аудіо- та відеозаписи, комп'ютерні засоби презентації. Здобувач на захист готує **мультимедійну презентацію** – пов'язаний набір послідовних слайдів спеціального формату з лаконічною інформацією на тему дослідження.

Презентація повинна містити: титульний слайд; слайди з основними складовими роботи (категорійний апарат дослідження); основна частина дослідження (основні поняття, методологія дослідження, результати проведеного емпіричного дослідження тощо); слайди з висновками дослідження.

Виступ студента є дуже важливою частиною захисту. Від того, наскільки цікаво, аргументовано і лаконічно буде викладений матеріал, багато в чому залежить оцінка праці здобувача. Оскільки на виступ відводиться не більше 12 хв., доцільно написати і прорепетирувати його заздалегідь. Орієнтовна схема доповіді та типові помилки виступу студента на захисті, наведені у додатку М. Виступ не повинен містити загальних теоретичних положень, запозичених з літературних чи нормативних документів, оскільки вони не є предметом захисту. Слід пам'ятати, що захист кваліфікаційної роботи – це демонстрація вміння здобувача стисло, чітко та змістовно викласти свої досягнення в тій чи іншій сфері наукового знання, а також можливість поділитися з колегами цікавою інформацією про нові результати, отримані у власному дослідженні.

У процесі написання тексту виступу слід пам'ятати, що коректним вважається формулювання безособових речень: **«Був проведений аналіз ...»**, **«Після проведеного дослідження виявилось...»**, **«Узагальнення результатів дослідження наступних авторів... дозволило зробити висновок...»**, **«До тих результатів, які використовувалися в дослідженні, можна віднести...»**, **«Експеримент дозволив зробити висновок про те, що...»** тощо. У деяких випадках можна використовувати речення, побудовані від першої особи множини: **«Ми вважаємо, що...»**, **«На нашу думку, ...»**, **«На наш погляд, ...»** тощо.

Далі здобувач, який захищається, відповідає на питання щодо кваліфікаційної роботи, які можуть задати як члени екзаменаційної комісії так і будь-хто з присутніх на захисті. Після виступу здобувача слово надається керівнику з відзивом про дослідницькі якості здобувача та його ставлення до роботи, а потім рецензенту, який характеризує кваліфікаційну роботу, виділяє її переваги і недоліки. Якщо хтось з них не може бути

присутнім на захисті, то відзив або рецензію зачитує голова ДЕК чи секретар. Після цього можливий обмін думками з приводу роботи у формі окремих виступів бажаючих. На завершення захисту здобувачу надається можливість в короткій формі відповісти на критичні зауваження, висловлені в рецензії та в ході обговорення, подякувати присутнім за увагу.

Результати захисту кваліфікаційної роботи оцінюються диференційовано за інституційною шкалою оцінювання, відповідно до визначених критеріїв оцінювання. Рішення про оцінку приймається ДЕК на закритому засіданні після завершення усіх призначених на цей день захистів. Оцінка визначається шляхом обговорення та відкритого голосування членів комісії більшістю голосів.

Процедура захисту кваліфікаційних робіт оформляється протоколом, який підписується головою і членами комісії, результати оголошуються здобувачам у той самий день. Оцінка, отримана ним на захисті, фіксується в індивідуальному навчальному плані студента і вноситься в додаток до диплома з вказівкою теми кваліфікаційної роботи.

7 КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Якість виконання та успішність захисту кваліфікаційної роботи визначаються оцінками: «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» та кількістю балів за інституційною шкалою оцінювання та шкалою ЄКТС, критерії яких подано у додатку Р. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами оцінювання кваліфікаційної роботи набере від 60 до 100 балів. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

До кваліфікаційної роботи висуваються такі **вимоги**, які враховуються при її оцінюванні:

- аргументація актуальності теми, теоретичне і практичне її значення, наявність відомостей про апробацію дослідження (обов'язковою умовою підготовки до захисту кваліфікаційної роботи освітнього рівня магістра є наявність наукових публікацій на тему дослідження, а саме: **наявність однієї наукової статті або тез доповідей**, що являють собою апробацію результатів дослідження);

- самостійність, системність підходу здобувача в дослідженні проблеми;
- відображення знань наукової та навчально-методичної літератури за темою, нормативно-правових та законодавчих актів України, локальних нормативних актів, положень, інструкцій тощо;

- розгляд різних точок зору та обов'язкове формулювання аргументованої позиції здобувача з порушених у роботі дискусійних питань;

- повнота розкриття теми;

- чітко сформульовані мета, завдання, об'єкт, предмет, завдання дослідження;
- вказані теоретичні основи, обґрунтовані методологія і методи дослідження, вибір практичної бази, на якій здійснювалося дослідження;
- застосування різних методів дослідження проблеми;
- логічний виклад результатів дослідження;
- аргументоване, конструктивне і грамотне наукове обґрунтування висновків і пропозицій, що представляють теоретичну та практичну цінність (з використанням практичного матеріалу);
- в теоретичному розділі роботи розглянуто історичний аспект досліджуваного питання, проведений аналітичний огляд наукової та методичної літератури з досліджуваної проблеми, вказаний рівень розробленості питання в теорії і на практиці, доведено необхідність подальшого дослідження проблеми;
- експериментальне дослідження, як правило, включає констатувальний та формувальний етапи експерименту (або план формувального експерименту, модель, програму чи рекомендації щодо поліпшення досліджуваної ситуації, вирішення проблеми);
- експериментальне дослідження логічно побудовано, проведений системний аналіз його результатів;
- вказані та охарактеризовані методики, які використовуються в експериментальній частині;
- зроблені короткі та достовірні висновки за результатами теоретичного та експериментального розділів роботи;
- запропоновані адресні науково-практичні рекомендації або програми;
- подані узагальнюючі висновки, зазначено, чи реалізовані поставлені завдання, чи досягнута мета, чи підтверджена гіпотеза дослідження (за наявності).
- робота демонструє підготовленість здобувача до професійної діяльності за фахом «Соціальна робота та консультування», володіння теорією і методикою соціальної роботи та консультування;
- володіння навичками роботи з науковим документом, вміння аргументовано викладати свою точку зору, обґрунтовувати висновки;
- простежується самостійність дослідження та аналізу матеріалу;
- оформлення роботи (тексту, бібліографії, посилань) згідно з загальними вимогами до текстових документів;
- науковий стиль мовлення;
- орфографічна та стилістична грамотність, правильне оформлення кваліфікаційної роботи;
- основний обсяг роботи – не менше 60 с. друкованого тексту $\pm 10\%$;
- на захисті студент демонструє вільне володіння матеріалом, знання теоретичних і практичних підходів до проблеми, використовує мультимедійну презентацію, впевнено відповідає питанням;
- робота має позитивні відзиви керівника та рецензента.

Оцінювання кваліфікаційної роботи

Керівник кваліфікаційної роботи	Рецензент кваліфікаційної роботи	Апробація роботи	Захист кваліфікаційної роботи	Разом
Кількість балів за кожний вид навчальної роботи (мінімум/максимум)				
30–50	12–20	6–10	12–20	60–100

Керівник, оцінюючи кваліфікаційну роботу (30–50 балів), враховує такі елементи:

- відповідність вимогам щодо оформлення роботи (6–10 балів);
- формулювання наукового апарату (6–10);
- наукова обґрунтованість теоретичної частини дослідження (6–10);
- практична реалізація емпіричної частини дослідження (6–10);
- узагальнення висновків та правильність оформлення покликань і переліку джерел посилання (6–10).

Оцінювання захисту кваліфікаційної роботи Екзаменаційною комісією здійснюється з урахуванням таких критеріїв:

- дослідницький характер роботи та відповідність її оформлення встановленим вимогам до кваліфікаційних робіт;
- логічність і послідовність викладення матеріалу, обґрунтованість сформульованих висновків;
- наявність позитивного відзиву керівника та рецензента;
- глибина знань здобувача з проблематики кваліфікаційної роботи;
- уміння оперувати даними проведеного дослідження та аргументовано представляти його результати;
- наявність і обґрунтованість пропозицій за темою дослідження;
- якість доповіді та презентації результатів кваліфікаційної роботи;
- повнота, точність і впевненість відповідей здобувача на запитання членів Екзаменаційної комісії;
- дотримання вимог щодо унікальності основного тексту кваліфікаційної роботи — не менше 75 %.

Підсумкова оцінка визначається Екзаменаційною комісією на основі комплексного врахування якості виконаної кваліфікаційної роботи, результатів проведеного дослідження та рівня їх представлення і захисту здобувачем.

**Співвідношення інституційної шкали оцінювання і
шкали оцінювання ЄКТС**

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		
D	66-72		
E	60-65		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

ЛІТЕРАТУРА

1. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
2. Бібліографічний запис. Загальні вимоги та правила складання : СОУ 207.02:2025 / О. М. Синюк, О. П. Шмурікова. Хмельницький : ХНУ, 2025. 37 с.
3. Бхаттачерджи А., Ситник Н. Методологія та організація наукових досліджень: дослідження в соціально-економічних науках : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 173 с.
4. Василенко О. М. Наукові дослідження в соціальній роботі: сучасні методи та цифрові технології : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів другого магістерського рівня вищої освіти спеціальності П10 Соціальна робота та консультування. Хмельницький : ХНУ, 2026. 65 с.
5. Данильян О. Г., Дзьобань О. В. Методологія наукових досліджень : підручник. Харків : Право, 2019. 368 с.
6. Закон України «Про освіту» : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. Ст. 42 «Академічна доброчесність». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
7. Захаріна Т. І. Методи досліджень у соціальній роботі : методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни. Київ : ЦП Компрінт, 2025. 33 с.
8. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання : ДСТУ 8302:2015 / уклад.: Н. Петрова, Г. Плиса, Т. Жигун. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 16 с.
9. Каламбет С. В., Іванов С. І., Півняк Ю. В. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. Дніпропетровськ : Вид-во Маковецький, 2015. 191 с.
10. Коляда Н. М., Кочубей Т. Д., Кравченко О. О., Левченко Н. В., Скочко М. О. Методологія наукових досліджень у соціальній роботі : навч. посіб. Київ : Компрінт, 2026. 366 с. ISBN 978-617-8830-86-1.
11. Комар Т. В., Василенко О. М. Науково-організаційна діяльність дослідника : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2023. 118 с.
12. Котловий С. А., Павлик Н. П., Сейко Н. А., Ситняківська С. М. Методологія наукових досліджень : навч.-метод. посіб. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2023. 89 с.
13. Міжнародні правила цитування та посилання в наукових роботах : метод. рекомендації / авт.-уклад.: О. Боженко, Ю. Корян, М. Федорець. Київ : УБА, 2016. 117 с.
14. Наукова робота за темою магістерської дисертації. Науково-дослідна робота за темою магістерської дисертації. Частина II : конспект лекцій / уклад.: Г. М. Розорінов, В. М. Співак. Київ : НТУУ «КПІ», 2016. 83 с.

15. Переддипломна практика : методичні рекомендації щодо її виконання здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності ІІО Соціальна робота та консультування / О. М. Василенко, Л. І. Романовська. Хмельницький : ХНУ, 2025. 22 с.

16. Повідайчик О. Методи досліджень у соціальній роботі : навч. посіб. Ужгород : ПП «АУТДОРШАРК», 2018. 164 с.

17. Політика використання штучного інтелекту у Хмельницькому національному університеті. <https://surl.li/qahuhr>

18. Положення про систему забезпечення академічної доброчесності у Хмельницькому національному університеті. URL: <https://surl.li/eoiylm>

19. Порядок перевірки академічних творів суб'єктів академічної діяльності ХНУ на дотримання академічної доброчесності. <https://surl.li/cphnsn>

20. Потапчук Є. М., Василенко О. М. Основи психолого-педагогічних досліджень : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2017. 160 с.

21. Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0155-17>

22. Рекомендації щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення в наукових роботах : лист Міністерства освіти і науки України від 15.08.2018 № 1/11-8681. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v8681729-18>

23. Романовська Л. І. Кваліфікаційна робота : методичні рекомендації щодо написання, оформлення та захисту для здобувачів спеціальності 231 «Соціальна робота» другого (магістерського) освітнього рівня. Хмельницький : ХНУ, 2023. 38 с.

24. Стандарт вищої освіти України зі спеціальності 231 «Соціальна робота» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 № 556. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf>

25. Текстові документи. Загальні вимоги та правила складання : СОУ 207.01:2025 / О. М. Синюк, В. Г. Лопатовський, Г. В. Красильнікова, І. В. Андрощук, В. С. Яремчук, Н. В. Подлевська. Хмельницький : ХНУ, 2025. 37 с.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОГО АРКУША КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Другий (магістерський)

Освітній рівень

Назва теми

Галузь знань I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність I 10 «Соціальна робота та консультування»

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма «Соціальна робота та консультування»

Назва освітньої програми

Номер залікової книжки

Виконав(ла): здобувач _____ курсу, група _____

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник _____

науковий ступінь, вчене звання

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

До захисту допускаю:

Зав. кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки

д-р пед. наук, професор _____

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

_____ 20__ р.

Хмельницький, 20__

Примітки:

- форму призначено титульною сторінкою кваліфікаційної роботи;
- формат бланка – А4 (210 × 297 мм), одна сторінка.

ДОДАТОК Б

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет гуманітарно-педагогічний

Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки

Освітній рівень другий (магістерський)

Галузь знань I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»

Спеціальність I 10 «Соціальна робота та консультування»

Освітня програма «Соціальна робота та консультування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

соціальної роботи і соціальної
педагогіки

проф. _____

_____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Прізвище, ім'я, по батькові здобувача

1. Тема кваліфікаційної роботи: « _____ »

Керівник кваліфікаційної роботи: _____

Прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання

Затверджено наказом ректора університету від _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання здобувачем роботи на кафедру _____ 20__ р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали звіту з науково-дослідної практики, комплекс методів та методик дослідження (зазначити, які саме).

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити): вступ, розділ 1. _____, висновки до розділу; розділ 2. _____, висновки до розділу; висновки, перелік джерел посилання, додатки.

5. Перелік графічного матеріалу (із зазначенням обов'язкових креслень)

6. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи _____

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапу (розділу) кваліфікаційної роботи здобувача освітнього ступеня «магістр»	Термін виконання етапу роботи	Примітка
1	Вибір теми дослідження. Визначення об'єкта і предмета дослідження, постановка мети і завдань	До ____ 20__ р.	виконано
2	Визначення теоретико-методологічних засад дослідження. З'ясування актуальності проблеми	До ____ 20__ р.	виконано
3	Оформлення вступу кваліфікаційної роботи	До ____ 20__ р.	виконано
4	I розділ кваліфікаційної роботи	До ____ 20__ р.	виконано
5	II розділ кваліфікаційної роботи	До ____ 20__ р.	виконано
6	Загальні висновки	До ____ 20__ р.	виконано
7	Попередній захист кваліфікаційної роботи (відповідно графіку)	До ____ 20__ р.	виконано
8	Оформлення кваліфікаційної роботи. Підготовка до захисту, рецензування	До ____ 20__ р.	виконано
9	Захист кваліфікаційної роботи (відповідно графіку)	До ____ 20__ р.	виконано

Здобувач

_____ Підпис

_____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Керівник
роботи

_____ Підпис

_____ Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Примітки:

- форму призначено для видачі здобувачу завдання на виконання кваліфікаційної роботи і контролю за ходом роботи з боку кафедри і декана факультету;
- розробляється керівником кваліфікаційної роботи; видається кафедрою;
- формат бланка – А4 (210 × 297 мм), дві сторінки, друкуються на одному аркуші з обох боків.

ДОДАТОК В

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ АНОТАЦІЇ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

АНОТАЦІЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Тема кваліфікаційної роботи « _____ »

Здобувач _____

Керівник _____

Кваліфікаційна робота включає _____ сторінки, _____ таблиць, _____ рисунки, перелік джерел посилання складає _____ найменування, _____ додатки.

Ключові слова: _____, _____, _____, _____.

Об'єктом дослідження є _____.

Предметом дослідження є _____.

За результатами дослідження (розроблено, надано, здійснено, підготовлено) _____.

Одержані результати можуть бути використані _____.

Здобувач _____

Дата подання кваліфікаційної роботи до захисту _____ 20_ р.

ДОДАТОК Г

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	8
1.1 Аналіз літератури та розкриття сутності досліджуваного явища	8
1.2 Формування вихідних теоретичних позицій власного дослідження	16
1.3 Критерії діагностики досліджуваного явища	24
Висновки до розділу	30
РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ	31
2.1 Характеристика умов та методів дослідження	31
2.2 Організація та хід експерименту.....	38
2.3 Обробка та аналіз одержаних результатів.....	48
2.4 Розробка методичних рекомендацій.....	57
Висновки до розділу	61
ВИСНОВКИ	62
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	65
ДОДАТКИ	70
ДОДАТОК А. Анкета.....	70
ДОДАТОК Б. Опитувальник (діагностичні методики, протоколи, таблиці з даними експерименту, програма навчання тощо)	72

ДОДАТОК Д

ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ ТАБЛИЦЬ І ДІАГРАМ

Д.1 Приклад оформлення таблиці

Таблиця Д.1 – Оцінка визначення поняття «толерантність» здобувачами гуманітарно-педагогічного факультету

Рангове місце	Значення	Середній бал, %
I	Здатність зрозуміти іншу людину	61
II	Стриманість	53
III	Повага	34
IV	Ввічливість	29

Д.2 Приклад оформлення діаграми

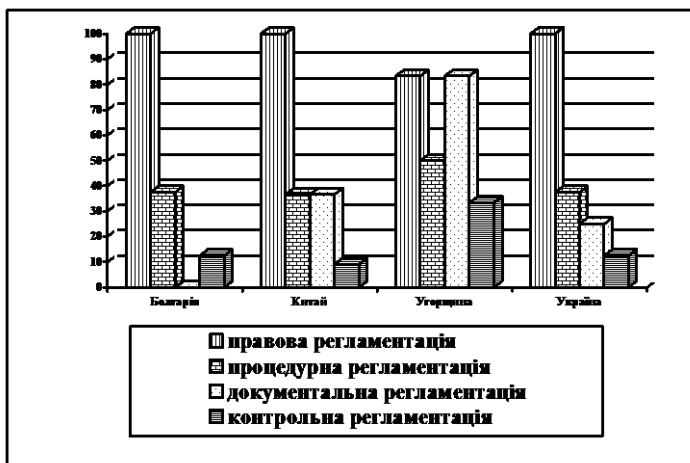

Рисунок Д.1 – Обсяги використання механізмів регламентації соціальної політики в сучасній Україні

ДОДАТОК Е

ОФОРМЛЕННЯ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Один автор	Романовська Л. І. Основи консультування : конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 231 «Соціальна робота». Хмельницький : ХНУ, 2021. 107 с. Василенко О. М. Науково-організаційна діяльність дослідника : навч. посіб. Хмельницький : ХНУ, 2023. 118 с.
Два автори	Кузьмін В. В., Кузьміна М. О. Технології соціальної роботи. Ч. 2 : Конкретні технології соціальної роботи з різними цільовими групами і категоріями клієнтів : тексти (конспект лекцій) для студентів спец. 231 «Соціальна робота» усіх форм навчання. Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2024. 94 с. Суліцький В. В., Швед О. В. Консультування в соціальній роботі : навч.-метод. посіб. Київ : Видавничий дім «Вінніченко», 2023. 240 с.
Три, чотири автори	Каламбет С. В. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / С. В. Каламбет, С. І. Іванов, Ю. В. Півняк, Ю. В. Дніпропетровськ: Вид-во Маковецький, 2015. 191 с. Соціально-педагогічна робота з проблемними сім'ями: [навч.-метод. посіб.] / А. Й. Капська, Н. С. Олексюк, С. М. Калаур, З. 3. Фалинська Тернопіль: Астон, 2010. 304 с.
П'ять і більше авторів	Текстові документи. Загальні вимоги та правила складання СОУ 207.01 : 2025 / О.М. Синюк, В.Г. Лопатовський, Г.В. Красильникова, І.В. Андрущук, В.С. Яремчук, Н.В. Подлевська. Хмельницький: ХНУ, 2025. 37 с. Herworth D. H., Vang P. D., Blakey J. M., Schwalbe C., Evans C. B. R., Rooney R. H., Rooney G. D., Strom K. <i>Empowerment Series: Direct Social Work Practice: Theory and Skills</i> . 11th ed. Boston : Cengage, 2023. 450 p. ISBN 978-0-357-63059-4.
Без автора	Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с. Соціально-педагогічна та переддипломна практики: програма та методичні рекомендації щодо її виконання здобувачами другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 231 «Соціальна робота» / Л. І. Романовська, Ю. В. Овод. Хмельницький : ХНУ, 2024. 41с.
Багатотомний документ	Історія Національної академії наук України, 1941–1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. Київ : Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, 2007 (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2. Додатки. 573 с.
Матеріали конференцій	Романовська Л.І. Комунікація в інклюзії: проблеми та шляхи вирішення. Соціально-освітні доміанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції: збірник наукових праць; укладач Петровська К. В. БДПУ. 2023. С. 109-114. Бриндіков Ю. Л. Обґрунтування доцільності професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до організації діяльності з реабілітації сімей комбатантів. Сучасна українська освіта: стратегії та технології навчання молоді і дорослих : зб. наук. праць V Міжнар. наук.-практ. інтерне-конф. (Переяслав-Хмельницький, 27 лютого 2018 р.) : наук. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я.М., 2018. С. 25–28.

Продовження додатка Е

1	2
Словник, енциклопедія	Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с. Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. 2-ге вид. Київ : К.І.С., 2006. 138 с. European Language Portfolio (2003). Goal Setting and learning how to learn. Templates and Resources Language Biography, 52. URL: https://rm.coe.int/16804932c3 Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених: монографія / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, І. О. Дегтярьової. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с. Повідайчик О. С. Формування нової освітньої парадигми підготовки педагогічних кадрів у Великій Британії: монографія / О. С. Повідайчик, І. В. Козубовська, І. С. Попович. Ужгород : Шарк, 2017. 212 с.
Законодавчі та нормативні документи	Декларація «Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» // Відом. Верх. Ради України. 1993. № 16. С. 166. Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. // Верховна Рада України. Офіц. вид. Київ : Парлам. вид-во, 2006. 207 с. (Бібліотека офіційних видань).
Дисертація	Сорока О. В. Теоретичні і методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання арт-терапевтичних технологій: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ольга Вікторівна Сорока. Тернопіль, 2016. 534 с.
Автореферат дисертації	Ляшенко В. І. Формування життєвої компетентності дітей-інвалідів у центрах ранньої соціальної реабілітації : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. пед. наук : 13.00.05 / Валерій Іванович Ляшенко. Херсон : Херсонський державний університет, 2005. 19 с.
Періодичні видання	Жінчин М. Соціальне консультування в контексті роботи з внутрішньо переміщеними особами. <i>Вісник гуманізму. Humanitas</i>. 2024. № 3. С. 40–47. DOI: 10.32782/humanitas/2024.3.6. Хлівнюк Т. П., Кулава К. О. Методи соціального консультування різних категорій сімей та осіб. <i>Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія</i>. 2021. Вип. 67. С. 122–127. Romanovska, L., Bryndikov, Y., Chovga, O., Oliynyk, K., Vasylenko, O., & Kravchyna, T. (2020). Dynamics of Educational and Professional Attitudes Formation of Future Social Workers During Studying at Higher Educational Institution. <i>Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala</i>, 12 (3), 369–387. URL : https://doi.org/10.18662/rrem/12.3/326 Kravchyna, T. V. (2024). Benchmarks for developing future socioeconomic professionals' pedagogical reflection via foreign language training. <i>Науковий журнал «Соціальна педагогіка: теорія і практика»</i>, 1, 25–31. URL : https://doi.org/10.12958/1817-3764-2024-1-95-101 Vodiana O. V. The Formation of Future Social Workers' Professional Competence for Work with Children from Foster Families. <i>Intellectual Archive</i>. 2015. Volume 4. Num. 4 (July). Series «Education & Pedagogy». Toronto : Shiny Word Corp. P. 92–98.
Електронні ресурси	Finnish Youth Co-Operation – Allianssi [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ballot.alli.fi/sivu.php?artikkeli_id=1381 (дата звернення: 08.04.2025) Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. Статистична інформація за 2025 р. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html (дата звернення: 20.03.2025) International Federation of Social Workers. <i>Global Social Work Statement of</i>

Продовження додатка Е

1	2
	<i>Ethical Principles</i>. 2018. URL: Global Social Work Statement of Ethical Principles (дата звернення: 18.08.2025). Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування: наказ Міністерства соціальної політики України від 02.07.2015 № 678, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 17.07.2015 за № 866/27311 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0866-15 (дата звернення: 18.08.2025). Стандарт вищої освіти України зі спеціальності 231 Соціальна робота для другого (магістерського) рівня вищої освіти, затверджений наказом МОНУ від 24.04.2019 року № 556.– URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishchaosvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/231-sotsialna-robota-magistr.pdf (дата звернення: 18.08.2025).
Джерела, згенеровані засобами штучного інтелекту	OpenAI. ChatGPT. 2025. URL: https://www.openai.com/chatgpt (дата звернення: 10.08.2025). .OpenAI. Зображення, згенероване моделлю DALL•E 3 на тему «Етичне використання ШІ в освіті», 10 жовтня 2025 р. URL : https://openai.com/dall-e/ (дата звернення: 14.07.2025). Google DeepMind. Gemini 1.5: відповідь на запит користувача про вплив ШІ на академічну доброчесність. URL : https://gemini.google.com/ (дата звернення: 14.07.2025). ChatGPT (версія GPT-5). OpenAI. URL: https://chat.openai.com (дата звернення: 15.07.2025). Використано для перевірки стилістичної коректності наукового тексту. Штучний інтелект ChatGPT (версія 5.0) / Розробник: OpenAI. 2025. URL: https://chat.openai.com (дата звернення: 15.03.2025). Застосовано для редагування списку літератури.

ДОДАТОК Ж

ОСНОВНІ ВИМІРЮВАЛЬНІ ШКАЛИ У СОЦІАЛЬНОМУ ДОСЛІДЖЕННІ

Номінальні виміри (шкала найменувань). Числами позначають різні класи предметів, коли об'єкти, що належать до одного класу, ідентичні відносно певної ознаки. Класам даються позначення, тобто числа мають розрізнявальне значення, наприклад: 1 – чоловіки, 2 – жінки. Над номінальними вимірами дій не проводять.

Порядкові вимірювання (шкала порядку). Числа мають порядкове значення на відміну від попередньої шкали, де вони тільки розрізняли (диференціювали) різні класи. Зростанню чисел відповідає зростання або спадання певної властивості. Наприклад, в шкільному класі встановили рівень пізнавального інтересу кожного учня, виражений числом. Складемо список учнів у порядку зростання числового показника пізнавальної активності – отримаємо послідовність зростаючих чисел, які утворили шкалу порядку.

Інтервальне вимірювання (шкала інтервалів). Це вимірювання можливе лише тоді, коли дослідник може виявити не лише відмінність предмета, а й аналізувати різні відстані між предметами. Тобто в шкалах інтервалів рівним між собою різницям чисел відповідають рівні між собою різниці вимірюваної властивості. Причому точка 0 обирається довільно, а це означає, що 0 є характеристикою певного предмета. Приклади: шкала літочислення, температурна шкала. Так, тривалість періоду часу від 45 р. до н.е. до 40 р. до н.е. є такою самою, що й від 1990 р. н.е. до 1995 р. н.е. П'ять років позначає фіксований часовий проміжок, в якому місці шкали ми б його не визначили. Шкала інтервалів найбільш складна, включає в себе, ознаки попередніх, до неї можна застосувати будь-які обчислення.

Після встановлення типу шкали визначаються можливі операції з отриманими числовими даними.

ДОДАТОК К

ОБЧИСЛЕННЯ КОЕФІЦІЄНТА РАНГОВОЇ КОРЕЛЯЦІЇ

Кореляція – зв’язок між двома рядами змінних, виражається в коефіцієнті кореляції, значення якого знаходяться в інтервалі від -1 до $+1$ включно. Наближення значення до 1 свідчить про тенденцію до строго прямого зв’язку (чим більше a , тим менше b); до -1 – про тенденцію до строго оберненого зв’язку (чим менше a , тим більше b); до 0 – про відсутність зв’язку. Більш точні висновки роблять за допомогою відповідних таблиць із статистичних довідників.

Вибір формули для обчислення залежить від типів вимірювальних шкал. Зокрема, зв’язок між шкалами порядку обчислюється через коефіцієнт рангової кореляції Спірмена r :

$$r = 1 - \frac{6 \sum d^2}{n(n^2 - 1)},$$

де d – різниця між відповідними числами з різних шкал, що утворюють пару, n – кількість порівнюваних пар.

Наприклад, для того, щоб обчислити коефіцієнт кореляції, складаємо таблицю розрахунків Ж.1, підсумкові дані для неї підставляємо у формулу.

$$r = 1 - \frac{6 \cdot 158}{10 \cdot (10^2 - 1)} = 0,96.$$

Таблиця К.1

№ з/п	Список учнів	Показник успішності a	Показник пізнавального інтересу b	$d = a - b$	d^2
1		9	3	6	36
2		7	3	4	16
3		8	5	3	9
4		9	6	3	9
5		10	6	4	16
6		5	3	2	4
7		7	7	0	0
8		8	2	6	36
9		9	5	4	16
10		6	2	4	16

Оскільки коефіцієнт рангової кореляції наближається до 1 , то зв’язок між успішністю і рівнем пізнавального інтересу прямо пропорційний, що підтверджує висунуту гіпотезу.

ДОДАТОК Л

КІЛЬКІСНИЙ АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Кількісний аналіз включає числову оцінку параметрів досліджуваного психічного явища. Числові результати розташовуються в порядку зростання або спадання та утворюють варіаційний ряд. Окреме число, взятє з варіаційного ряду називають варіантою і позначають x_i (читають «ікс з індексом і»). Кількість однакових варіант у ряду становить частоту цієї варіанти x і позначається k .

Отриманий варіаційний ряд становить матеріал для подальших обчислень, необхідних для порівняння між собою групових результатів або типових результатів варіаційного ряду. Залежно від типу шкал таким результатом виступає мода, медіана, середнє арифметичне.

Мода Mo – результат, що має найбільшу частоту. Якщо всі частоти однакові, то ряд не має моди.

Медіана Me – результат, який ділить варіаційний ряд навпіл. Місце медіани в ряду $\frac{N+1}{2}$, де N – кількість варіант. Якщо N – парне, то медіана – це середня точка між двома центральними значеннями.

Середнє арифметичне $\bar{X}$ шукають лише для шкал інтервалів. Визначати $\bar{X}$ для шкали найменувань, в якій, наприклад, 1 – хлопчики групи, 2 – дівчатка, не має сенсу. Навіть, якщо два ряди мають однакове значення, це не означає, що вони тотожні.

Обчислення дисперсії

Однією з характеристик варіаційного ряду є міра відхилення його значень від середнього арифметичного або **дисперсія** (σ^2).

$$\text{Обчислення дисперсії: } \sigma^2 = \frac{1}{N-1} \sum_{x_i=1}^N (\bar{X} - X_i)^2$$

Там, де дисперсія нижча, середнє арифметичне більш адекватно характеризує групу, ніж у випадку значної дисперсії - тоді ми можемо говорити про контрастність, полярність вияву певного явища в межах даної групи.

ДОДАТОК М

СХЕМА ДОПОВІДІ ТА ТИПОВІ ПОМИЛКИ ВИСТУПУ ЗДОБУВАЧА НА ЗАХИСТІ

Рекомендована схема доповіді на захисті:

– звернення до членів комісії;

(«Шановні голову та члени Державної екзаменаційної комісії! Вашій увазі пропонується кваліфікаційна робота на тему..., виконана...»);

– назва роботи, протиріччя, що зумовили її актуальність, об'єкт і предмет, мета, завдання, методи, база дослідження, апробація, практичне значення тощо;

– коротка характеристика теоретичної частини дослідження;

– виклад методологічних основ роботи, обґрунтування використаних методів і методик;

– опис бази дослідження та вибірки випробуваних;

– короткий опис процедури дослідження та обробки даних;

– основні результати;

– висновки.

Типові помилки виступу, яких варто уникати:

– надмірно докладно доводиться актуальність дослідження;

– занадто багато місця приділяється теоретичному огляду проблеми на основі вивчення літератури, при цьому залишається недостатньо часу на опис емпіричного дослідження;

– не залишається часу на виклад висновків з проведеної роботи.

ДОДАТОК Н

ЗРАЗОК ВІДЗИВУ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Хмельницький національний університет
Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки

ВІДЗИВ

керівника кваліфікаційної роботи

(прізвище, ім'я, по батькові)

Галузь знань I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»
Спеціальність I 10 «Соціальна робота та консультування»
Освітня програма «Соціальна робота та консультування»

Тема кваліфікаційної роботи _____

1. Актуальність теми роботи _____.

2. Об'єкт та предмет дослідження:

Об'єктом дослідження є _____

Предметом дослідження є _____

3. Мета та завдання дослідження:

Мета дослідження: _____

Завдання дослідження: _____

1. _____

2. _____

3. _____

4. Структура роботи, її характеристика по розділах:

У першому розділі роботи _____

У другому розділі роботи _____

5. Рівень підготовки здобувача до виконання професійних обов'язків _____

6. Характеристика відповідності оформлення кваліфікаційної роботи нормативним вимогам: _____

7. Результати дослідження (наукові, практичні): _____

8. Висновок про відповідність кваліфікаційної роботи завданню її виконання: _____

9. Загальна оцінка кваліфікаційної роботи: _____

Керівник: _____

Науковий ступінь, вчене звання, посада

« _____ » _____ 20__ р. _____

ДОДАТОК П

ЗРАЗОК РЕЦЕНЗІЇ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Здобувач _____

Тема _____

Галузь знань *I «Охорона здоров'я та соціальне забезпечення»* _____

Спеціальність *I 10 «Соціальна робота та консультування»* _____

Освітня програма *«Соціальна робота та консультування»* _____

Обсяг роботи: _____

1. Короткий зміст кваліфікаційної роботи та прийнятих рішень _____

2. Висновок про відповідність кваліфікаційної роботи завданню _____

3. Характеристика виконання кожного розділу кваліфікаційної роботи, ступінь використання останніх досягнень науки і техніки і передових методів роботи _____

У першому розділі роботи _____

У другому розділі роботи _____

4. Позитивні сторони кваліфікаційної роботи _____

5. Негативні сторони кваліфікаційної роботи _____

6. Відзив про роботу в цілому _____

7. Інші зауваження _____

8. Оцінка кваліфікаційної роботи _____

РЕЦЕНЗЕНТ (прізвище, ім'я, по батькові, посада, місце роботи) _____

«_____» _____ 20__ р.

Підпис

М.П.

(або засвідчення в установленому порядку підпису)

ДОДАТОК Р

ТАБЛИЦЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ ЗА РІЗНИМИ ШКАЛАМИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за рейтинговою шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерій оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою
1	2	3	4	5	6
90-100	A	відмінно	Оцінка виставляється за роботу, яка має дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками. Робота має позитивний відзив керівника та рецензента. При її захисті здобувач показує глибокі знання з питань теми, оперує даними дослідження, вносить пропозиції за темою дослідження, під час доповіді використовує презентацію, впевнено і докладно відповідає на поставлені питання. Унікальність основного тексту роботи становить не менше 75 %.	Високий (творчий)	відмінно
83-89	B	дуже добре	Оцінка виставляється за роботу, яка має дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками. Робота має позитивний відзив керівника та рецензента. При її захисті–здобувач показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, під час доповіді використовує презентацію, без особливих труднощів відповідає на поставлені питання. У мові роботи є лише незначні недоліки. Унікальність основного тексту роботи становить не менше 75 %.	Вище середнього (конструктивно- варіативний)	дуже добре
73-82	C	добре	Оцінка виставляється за роботу, яка має дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, матеріал викладено логічно і послідовно з відповідними висновками, має позитивний відзив керівника та рецензента.	Середній	добре

Продовження додатка Р

1	2	3	4	5	6
	C	добре	В рецензії є незначні зауваження. При захисті роботи здобувач показує знання з питань теми, оперує даними дослідження, відповідає на поставлені питання. У структурі, мові і стилі роботи є лише незначні недоліки. Унікальність основного тексту роботи становить не менше 75 %.	Середній	добре
66-72	D	задовільно	Оцінка виставляється за роботу, яка має дослідницький характер, оформлена за вимогами, які пред'являються до кваліфікаційних робіт, але наявний поверхневий аналіз, матеріал викладено непослідовно та необґрунтовано. Робота має позитивний відзив керівника та рецензента, але є зауваження від них щодо змісту та методики. До захисту підготовлена презентація доповіді, але наочна інформація не завжди коментується. Основні тези роботи розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції і рекомендації. При захисті здобувач виявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не завжди дає вичерпні аргументовані відповіді на питання. Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень. За допомогою викладача може аналізувати матеріал, виправляти помилки, у т.ч. суттєві. Унікальність основного тексту роботи становить не менше 75 %.	Середній (репродуктивний)	задовільно
60-65	E	достатньо	Оцінка виставляється за роботу, яка має дослідницький характер, оформлена за вимогами, але має недостатньо критичний аналіз, матеріал викладено непослідовно і необґрунтовано. Робота має позитивний відзив керівника та рецензента, але значні зауваження керівника і рецензента щодо змісту та методики. Не підготовлена презентація, наочна інформація не коментується. Основні тези роботи розкриті, але недостатньо обґрунтовані, нечітко сформульовано висновки, пропозиції та рекомендації. При захисті здобувач виявляє невпевненість, показує слабкі знання питань теми, не дає вичерпні аргументовані відповіді на питання. Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання та розуміння основних положень і лише за допомогою викладача може виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. Унікальність основного тексту роботи становить не менше 75 %.	Достатній	задовільно

Продовження додатка Р

1	2	3	4	5	6
40-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Оцінка виставляється за роботу, яка не має дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, які ставляться до кваліфікаційних робіт. Немає висновків або вони носять декларативний характер. У відзивах керівника і рецензента є критичні зауваження. До захисту не підготовлена презентація доповіді. При захисті роботи здобувач у відповіді припускає грубі помилки. Унікальність основного тексту роботи становить не менше 75 %.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно
0-39	F	незадовільно	Оцінка виставляється за роботу, яка не має дослідницького характеру, не має аналізу і не відповідає вимогам, які висуваються до кваліфікаційних робіт. У роботі немає висновків або вони мають декларативний характер. У відзивах керівника і рецензента є критичні зауваження. До захисту не підготовлена презентація доповіді. При захисті роботи здобувач не може відповісти на жодне поставлене питання по її темі, не знає теорії. Унікальність основного тексту роботи становить менше 75 %.	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно

ДОДАТОК С

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

1. Ведення випадку як технологія соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальну громаду.
2. Особливості соціального консультування внутрішньо переміщених осіб у процесі адаптації до нових умов життєдіяльності.
3. Організація соціального консультування сімей військовослужбовців в умовах сучасних викликів.
4. Особливості використання цифрових технологій у соціальній роботі з сім'ями, які отримують послуги раннього втручання.
5. Соціальні технології запобігання та протидії домашньому насильству в сім'ях ветеранів війни.
6. Міжвідомча взаємодія у наданні соціальної підтримки особам, постраждалим від сексуального насильства, пов'язаного з війною.
7. Організація соціального консультування та соціального супроводу отримувачів соціальних послуг в умовах цифрової трансформації.
8. Роль супервізії як інструменту професійного розвитку та підтримки фахівців із соціальної роботи.
9. Особливості організації соціальної роботи з особами похилого віку в стаціонарних закладах соціального захисту.
10. Соціальна реінтеграція ветеранів війни засобами соціальної роботи у територіальній громаді.
11. Особливості соціальної підтримки осіб, які пережили втрату внаслідок війни.
12. Особливості кризового соціального консультування осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.
13. Соціальне проектування як засіб розв'язання актуальних проблем вразливих груп населення.
14. Соціальне консультування одиноких батьків у системі соціальної підтримки сімей з дітьми.
15. Використання цифрових платформ та онлайн-інструментів у соціальній роботі з отримувачами соціальних послуг.
16. Організація соціального супроводу ветеранів війни в територіальній громаді.
17. Особливості надання послуги соціального консультування батькам дітей з інвалідністю в умовах реабілітаційного закладу.
18. Кейс-менеджмент у соціальній роботі з особами та сім'ями, які перебувають у складних життєвих обставинах.
19. Особливості взаємодії фахівців у процесі соціальної підтримки сімей з дітьми, які перебувають у кризових ситуаціях.
20. Соціальна підтримка та консультування осіб, постраждалих від сексуального насильства, пов'язаного з війною.
21. Розвиток міжсекторного партнерства у процесі вирішення соціальних проблем територіальної громади.
22. Соціальне консультування ветеранів війни у процесі переходу від військової служби до цивільного життя.
23. Профілактика ризикованої поведінки молоді засобами соціальної роботи.
24. Соціальна підтримка осіб, які постраждали від домашнього та гендерно зумовленого насильства.

Продовження додатка С

25. Особливості кризового соціального консультування жінок і дітей, які постраждали від насильства.
26. Удосконалення соціальної підтримки осіб похилого віку в умовах територіальної громади.
27. Підтримане проживання як технологія соціальної інтеграції осіб з інвалідністю.
28. Соціальна адаптація та інтеграція осіб з інвалідністю в умовах територіальної громади.
29. Психосоціальна підтримка дітей та сімей, які постраждали внаслідок воєнних дій.
30. Організація дистанційного соціального консультування як інструменту надання соціальних послуг.
31. Особливості використання інноваційних технологій у соціальній роботі з вразливими категоріями населення (на вибір).
32. Розвиток професійної стійкості фахівців із соціальної роботи в умовах підвищеного професійного навантаження.
33. Формування професійної ідентичності майбутніх фахівців соціальної сфери у процесі професійної підготовки.
34. Організація та удосконалення системи оцінювання якості соціальних послуг у територіальній громаді.
35. Міжвідомча взаємодія у забезпеченні соціальної підтримки внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану.
36. Соціальна профілактика домашнього насильства у діяльності соціальних служб.
37. Соціальна профілактика негативного впливу соціальних мереж на поведінку та соціальне функціонування підлітків.
38. Особливості соціального консультування молоді засобами цифрових технологій.
39. Соціальна профілактика суїцидальної поведінки дітей та молоді у діяльності центрів соціальних служб.
40. Організація соціальної підтримки внутрішньо переміщених дітей у закладах загальної середньої освіти в умовах воєнного стану.
41. Розвиток резильєнтності майбутніх соціальних працівників засобами соціальних технологій в умовах війни.
42. Розвиток цифрової компетентності майбутніх соціальних працівників як умова підвищення якості надання соціальних послуг.
43. Розвиток гнучких навичок майбутніх соціальних працівників як чинник ефективної взаємодії з отримувачами соціальних послуг.
44. Психосоціальна підтримка сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, засобами соціальної роботи.
45. Соціальна адаптація внутрішньо переміщених сімей в умовах територіальної громади.
46. Удосконалення соціального супроводу сімей з дітьми, які перебувають у складних життєвих обставинах.
47. Технології соціальної роботи з малозабезпеченими сім'ями в умовах територіальної громади.
48. Соціальне консультування багатодітних сімей у процесі подолання складних життєвих обставин.

ЗМІСТ

Вступ	3
1 Загальні вимоги	6
2 Організація виконання кваліфікаційної роботи	8
2.1 Вибір теми	9
2.2 Підготовка до написання роботи, накопичення інформації, робота з літературою	11
2.2.1 Складання плану (змісту) кваліфікаційної роботи	11
2.2.2 Вивчення літературних джерел з проблеми	13
2.2.3 Вимоги до реферування теоретичного матеріалу	15
2.3 Вимоги до написання вступу	16
2.4 Вимоги до написання теоретичного розділу роботи.....	18
2.5 Планування, підготовка та проведення експерименту.....	21
2.5.1 Загальні відомості	21
2.5.2 Вимоги до проведення експериментального дослідження.....	24
2.5.3 Опис результатів експериментального дослідження	26
3 Структура і зміст кваліфікаційної роботи	32
4 Оформлення кваліфікаційної роботи	35
4.1 Оформлення висновків	35
4.2 Оформлення переліку джерел посилання	36
4.3 Оформлення додатків	37
4.4 Вимоги щодо оформлення кваліфікаційної роботи	38
5 Дотримання вимог академічної доброчесності	39
6 Рецензування і захист кваліфікаційної роботи	40
7 Критерії оцінювання	44
Література	48
Додатки	50